

**Uchwała Nr .....
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej**

z dnia .....

**w sprawie przyjęcia „Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej
na lata 2014 - 2020”**

Na podstawie art. 7 ust. 1, pkt 17 i pkt 19, art. 18 ust. 1 z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U.2013, poz.594 z późn. zm), na wniosek Prezydenta Miasta

**Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej
uchwala, co następuje:**

§ 1

Przyjąć „Program Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2014 - 2020”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Dąbrowa Górnicza.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodnicząca Rady Miejskiej
w Dąbrowie Górniczej**

Agnieszka Pasternak

UZASADNIENIE

do projektu Uchwały Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej

w sprawie: przyjęcia „Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2014 -2020”

„Program Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2014 - 2020” to dokument strategiczny stanowiący pomysł na konkretne działania, które mają wzmocnić kapitał społeczny Dąbrowy Górniczej oraz wzmocnić aktywność obywatelską mieszkańców. Zadania w nim wyznaczone nawiązują do dorobku Partnerstwa publiczno – społecznego „Wspólnie dla Miasta”. To dzięki partnerskiej współpracy organizacji pozarządowych i administracji samorządowej, powstał pierwszy „Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2008-2013”, którego konsekwentna realizacja pozwoliła stworzyć narzędzia wsparcia trzeciego sektora oraz dialogu międzysektorowego. Niniejszy dokument ma pozwolić na kontynuację tej współpracy i doskonalenie wypracowanych rezultatów, a także podjąć się wdrażania nowych rozwiązań odnoszących się do aktywności obywatelskiej, konsultacji, partycypacji i kooperacji.

Prezydent Miasta

Zbigniew Podraza

**PROGRAM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA
OBYWATELSKIEGO
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ NA LATA 2014-2020**

Dąbrowa Górnicza 2013

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Ramy prawne i zgodność z dokumentami strategicznymi	7
2. Społeczeństwo obywatelskie i podmioty społeczne w Dąbrowie Górniczej. Diagnoza	9
2.1. Grupowa aktywność obywatelska	9
2.1.1. Komórki, organy i inicjatywy wspierające działalność organizacji pozarządowych i aktywność obywatelską	14
2.1.1.1. Biuro Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej	14
2.1.1.2. Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości	15
2.1.1.3. Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych (DFOP)	16
2.1.1.4. Rada Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza	17
2.1.1.5. Portal Dąbrowskich Organizacji Pozarządowych	18
2.1.1.6. Festiwal Ludzi Aktywnych – Forum Inicjatyw Pozarządowych Zagłębia Dąbrowskiego	18
3. Indywidualna aktywność obywatelska	18
3.1. Frekwencja wyborcza	19
3.2. Przekazany 1% podatku na organizacje pożytku publicznego	21
3.3. Wolontariat	22
3.4. Dąbrowski Budżet Partycypacyjny	23
3.5. Plebiscyty i konsultacje z mieszkańcami	25
3.6. Portal internetowy – NaprawmyTo.pl	26
3.7. Rady dzielnic	26
4. Analiza SWOT	27
5. Trendy rozwojowe społeczeństwa obywatelskiego	29

6.	Rekomendacje	29
7.	Społeczeństwo obywatelskie w Dąbrowie Górniczej. Cele, priorytety oraz kierunki rozwoju na lata 2014-2020	31
7.1.	Proces powstawania Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej	31
7.2.	Założenia strategiczne	32
7.3.	Realizacja programu	47
7.4.	Monitoring i ewaluacja programu	47

Redakcja:

Biuro Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej

Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej.

www.ngo.dabrowa-gornicza.pl

ngo.dabrowagornicza@gmail.com

tel. 32 295 96 38, 32 295 68 87

Wprowadzenie

Społeczeństwo obywatelskie jest często używanym terminem, pod którym kryje się wiele znaczeń¹. Jest hasłem, które obejmuje swym zakresem przestrzeń działania instytucji, grup społecznych, formalnych organizacji i jednostek, lokuje się pomiędzy rodziną, państwem a rynkiem, jest miejscem wypełnionym debatą na temat dobra wspólnego i jego wartości, polem, na którym ścierają się interesy różnych grup społecznych oraz areną dla aktywności opartej na współdziałaniu. Bez względu na to, jak zdefiniujemy społeczeństwo obywatelskie, jednego możemy być pewni, jego trzon stanowią świadomi obywatele. W otaczającym nas świecie szczególne znaczenie ma aktywność obywateli, która nie sprowadza się wyłącznie do udziału w wyborach. Równie ważne jest wyrażanie swoich poglądów, zwracanie uwagi władz na istotne problemy, protestowanie przeciw błędnym i niesprawiedliwym decyzjom czy działanie na rzecz rozwoju społeczności lokalnej – naszej małej ojczyzny.

Podstawą demokracji jest uczestnictwo obywateli w życiu publicznym. Może ono wyrażać się udziałem w wyborach, w sprawowaniu władzy na wszelkich szczeblach, w poparciu dla władz bądź różnych formach protestu, w indywidualnym tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego (np. zakładanie stowarzyszeń), w działaniach jednorazowych i długofalowych, lokalnych i obejmujących całe społeczeństwo. Aktywność obywatelska, przy założeniu że mieści się w ramach prawa, jest znacznie lepsza niż obywatelska bierność. Aby jednak została urzeczywistniona przez obywateli musi zostać wcielona w ludzkie życie, codzienne praktyki i powszechne przekonania, musi przełożyć się na jakość więzi międzyludzkich i jakość wspólnego działania. Obywatelom potrzebna jest zarówno wiedza i umiejętności, jak i odpowiednie warunki umożliwiające każdemu z nas uczestniczenie w życiu publicznym.

Powszechnie uważa się, iż w demokracji przedstawicielskiej udział w wyborach to jedno z podstawowych praw i obowiązków obywatelskich. Wybory to nie tylko sposób selekcji kandydatów, ale narzędzie kontroli nad osobami pełniącymi ważne funkcje publiczne. Jednak spora część społeczeństwa nie wie na czym polega bierne i czynne prawo wyborcze, nie zna procedury głosowania w wyborach powszechnych, nie odczuwa potrzeby oddawania swojego głosu przy urnie wyborczej.

---

¹ Por: P. Frączak, M. Rogaczewska, K. Wygnański, Głos w dyskusji na temat wizji rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, Warszawa, 2005; M. Gumkowska, J. Herbst, Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2006; Gospodarka społeczna w Polsce. Wyniki badań 2005-2007, red. naczelny S. Nałęcz, www.tujestpraca.pl; Polacy o swojej aktywności społecznej. Komunikat z badań, BS/20/2008, Warszawa, luty 2008. Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (212); Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków. Raport, red. J. Czapirski, T. Panek, Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego; Indeks Społeczeństwa Obywatelskiego 2007, Stowarzyszenie Klon/Jawor

Kolejnym ważnym elementem tworzenia społeczeństwa obywatelskiego są organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje). Wolność stowarzyszania się pozwala ludziom zorganizować się na rzecz wspólnego działania, poznać swoje lokalne środowisko i zaprzyjaźnić z sąsiadami. Organizacje pozarządowe tworzą instytucjonalny szkielet społeczeństwa obywatelskiego, ich rozwój jest oparty o aktywność obywatelską i zakorzenienie w różnego rodzaju wspólnotach, jest konieczny, choć niewystarczający dla zmieniania świata. Działalność organizacji pozarządowych powinna zaczynać się od działania na rzecz społeczności lokalnej (od wsparcia dla rodziny, poprzez pomoc grupom nieformalnym, aż do wspomagania powstawania lokalnych porozumień), rozwijając stopniowo swoje działania na coraz to szersze terytorium bądź specjalizując się w działaniu na rzecz określonej grupy osób czy środowisk. Społeczeństwo obywatelskie powinno być gęstą siatką działań obywatelskich, które z jednej strony obejmują wszystkie obszary życia społecznego, z drugiej zaś – równoważą sprzeczne interesy. Dla każdego z nas ważne jest, aby rozwój organizacji odbywał się równomiernie – zarówno w obszarze obywatelskiej interwencji i innowacyjności (w tym świadczenia usług), jak i w obszarach reprezentacji i prowadzenia dialogu obywatelskiego, czy rzecznictwa i kontroli społecznej.

W rozwoju społeczeństwa obywatelskiego niezwykle ważną rolę odgrywa opinia publiczna, rozumiana jako wyrażone publicznie poglądy znaczącej części obywateli na sprawy publiczne. W demokracji opinia publiczna w dużej mierze wpływa na decyzje podejmowane przez rządzących, może nawet doprowadzić do odsunięcia ich od władzy. Skąd jednak wiemy, co myślą inni obywatele? Wiedzę tę czerpiemy najczęściej z badań opinii publicznej oraz debat publicznych (np. artykuły prasowe, listy do redakcji oraz debaty telewizyjne).

W świetle nakreślonych wyżej możliwości, wyzwań czy obowiązków, jakie nakłada na nas uczestnictwo w życiu codziennym społeczności lokalnej dziwić mogą dane opublikowane w marcu 2010 r. przez CBOS (badanie „Aktywność Polaków w organizacjach pozarządowych w organizacjach obywatelskich w latach 1998-2010”), z których wynika, iż blisko trzy czwarte dorosłych Polaków (72%) nie działa w żadnej organizacji obywatelskiej. Mniej więcej co siódmy ankietowany (15%) deklaruje, że poświęca swój czas wolny na działalność społeczną w jednej dziedzinie. Z przywoływanych wyżej badań wynika, iż Polacy najczęściej swój czas poświęcają na pracę społeczną w komitetach rodzicielskich, radach rodziców oraz innych organizacjach działających na rzecz szkolnictwa i oświaty, a ponadto pracują społecznie w związkach, klubach i stowarzyszeniach sportowych, organizacjach charytatywnych oraz ruchach religijnych i wspólnotach parafialnych.

Działalność Polaków w organizacjach obywatelskich jest zróżnicowana społecznie. Wiąże się zarówno z czynnikami o charakterze społecznym (m.in. wykształcenie, pozycja zawodowa), jak i bytowym

(sytuacja ekonomiczna ankietowanych i ich gospodarstw domowych) oraz jest mocno powiązana z religijnością.

Ponadprzeciętną aktywnością społeczną w ramach organizacji obywatelskich w Polsce charakteryzują się przede wszystkim osoby stanowiące kadrę kierowniczą oraz specjaliści wyższego szczebla (ponad połowa z nich poświęca swój czas na działalność w minimum jednej organizacji), respondenci z wykształceniem wyższym (45%), osoby uczące się i studiujące (43%), osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu (41%), rolnicy (40%), mieszkańcy największych miast (37%) oraz osoby w wieku 18-24 lat (35%) i 35-44 lat (35%).

Ci, którzy najchętniej angażują się w działalność grup o charakterze obywatelskim, często cechują się przynależnością do kilku tego typu organizacji.

Minimalne zaangażowanie w działalność organizacji obywatelskich dotyczy przede wszystkim bezrobotnych (88% z nich nie wykazuje takiej aktywności), pracowników usług (86%), badanych źle oceniających sytuację materialną swoich gospodarstw domowych (86%) oraz rencistów (85%).

Aktywność świadomych obywateli i działanie niezależnych, lokalnych organizacji pozarządowych² jest podstawą sprawnie działającej demokracji lokalnej i ogólnopaństwowej. Zaangażowanie mieszkańców i organizacji jest ważnym elementem podejmowania decyzji dotyczących wspólnoty. Współdziałanie w rządzeniu, partycypacja obywatelska, mechanizmy umożliwiające reprezentowanie grup mieszkańców oraz kontrola wykonywania zadań powierzonych administracji publicznej to zadanie dla nas jako obywateli.

Formuła społeczeństwa obywatelskiego, bez względu na zróżnicowany doktrynalny kontekst opisu i wyjaśniania jego istoty, zawiera w sobie uniwersalne zasady i wartości, bez których każda próba tworzenia jego rzeczywistych podstaw i warunków rozwoju jest skazana na niepowodzenie. W systemie demokratycznym, na poziomie jednostki, grupy społecznej, społeczności lokalnej czy społeczeństwa globalnego, stosownie do charakteru zjawisk i procesów społecznych, szczególnego znaczenia nabierają fundamentalne zasady i wartości mające wpływ na postawy i zachowania społeczne, na funkcjonowanie instytucji publicznych, na działania podmiotów gospodarczych oraz na przejawy różnorodnych form obywatelskiej aktywności, w tym organizacji pozarządowych. Należy do

---

² Termin „organizacje pozarządowe” należy definiować w następujący sposób: za organizację pozarządową uznaje się organizację pozarządową w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.) oraz podmioty określone w art. 3 ust. 3 pkt 1 tej ustawy prowadzące działalność pożytku publicznego. Stosownie do art. 3 ust. 2 ww. ustawy organizacjami pozarządowymi są niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje lub stowarzyszenia. Ponadto do grona organizacji pozarządowych należy wliczyć tzw. „podmioty zrównane z organizacjami pozarządowymi”, czyli podmioty określone w art. 3 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy: osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego.

nich zaliczyć przede wszystkim: wolność i odpowiedzialność, suwerenność i partnerstwo, pomocniczość i partycypację, solidarność i sprawiedliwość społeczną. Budowanie Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, a więc planowanie długofalowych przedsięwzięć zawierających perspektywę zmian ilościowych i jakościowych, odnoszących się do przestrzeni społecznej, ekonomicznej i kulturowej Dąbrowy Górniczej powinno wynikać z potrzeby działań pobudzanych ludzkimi marzeniami i wyobraźnią, mających istotny wpływ na kształtowanie wizji rozwoju oraz umiejętności jej urzeczywistniania. Naukowcy i badacze społeczeństwa obywatelskiego zgodnie podkreślają, iż w celu nadania realnego kształtu dokumentom programowym powinny one mieć wyraźne odniesienia lokalne oraz jasno sprecyzowane funkcje. W tym celu proponuje się wprowadzenie następujących założeń dotyczących funkcji Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego Dąbrowy Górniczej. Zakłada się, że program będzie pełnił funkcję:

- 1) **edukacyjną** – rozumianą jako oddziaływanie mające wpływ na kształt obywatelskiej świadomości i obywatelskich postaw;
- 2) **integracyjną** – rozumianą jako oddziaływanie na partnerskie relacje między podmiotami uczestniczącymi we wspólnej budowie programu i realizacji jej celów;
- 3) **mobilizacyjną** – rozumianą jako zespół merytorycznych treści oraz praktycznych instrumentów inspirujących obywateli, władze publiczne, inne określone środowiska do aktywności w procesie budowy społeczeństwa obywatelskiego;
- 4) **programową** – rozumianą jako bezpośrednie oddziaływanie na proces budowy programów szczegółowych dotyczących opisanych w programie zagadnień mających na celu realizację strategii oraz pośrednie relacje z innymi strategiami i dokumentami ważnymi z punktu widzenia Dąbrowy Górniczej.

Każda z wymienionych funkcji stanowi szansę i wyzwanie dla szczególnych, obywatelskich form aktywności, będących w zasięgu możliwości zainteresowanych środowisk, ale stanowi także impuls dla tworzenia płaszczyzn współdziałania w zakresie budowy społeczeństwa obywatelskiego.

„Program Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2014-2020” to nie tylko dokument strategiczny, ale pomysł na konkretne działania, które mają wzmocnić kapitał społeczny Dąbrowy Górniczej, a zarazem wzmocnić aktywność obywatelską mieszkańców. Zadania w nim wyznaczone nawiązują do dorobku Partnerstwa publiczno – społecznego „Wspólnie dla Miasta”. To dzięki partnerskiej współpracy organizacji pozarządowych i administracji samorządowej, powstał pierwszy „Program Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2008-2013”, którego

konsekwentna realizacja pozwoliła stworzyć narzędzia wsparcia trzeciego sektora oraz dialogu międzysektorowego. Niniejszy dokument ma pozwolić na kontynuację tej współpracy i doskonalenie wypracowanych rezultatów, a także podjąć się wdrażania nowych rozwiązań, odnoszących się do aktywności obywatelskiej, konsultacji, partycypacji i kooperacji.

1. Ramy prawne i zgodność z dokumentami strategicznymi

Niniejszy dokument stanowi ramowe określenie kierunków rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, będąc jednocześnie uzupełnieniem „Strategii Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2020”. Strategia rozwoju Dąbrowy Górniczej wskazuje, iż rozwój miasta ma się odbywać zgodnie z założeniami programu, aby bazując na tradycyjnych wartościach, tj. wrażliwości społecznej mieszkańców miasta oraz dążąc do osiągnięcia stanu spójności społecznej oraz trwałości rozwoju miasta, zwracał będzie szczególną uwagę na: tworzenie społeczeństwa obywatelskiego, realizując misję przekształcenia Dąbrowy Górniczej w miasto, w którym egzystują współpracujące ze sobą wspólnoty lokalne wykazujące wysoki poziom spójności społecznej, ekonomicznej i terytorialnej.

Program jest komplementarny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Dąbrowy Górniczej na lata 2011-2015, której cel generalny stanowi tworzenie instytucjonalnych i organizacyjnych warunków sprzyjających rozwojowi kapitału ludzkiego oraz ograniczenie wykluczenia społecznego, co ma odbywać się m.in. poprzez tworzenie warunków do promowania aktywności społecznej oraz promowanie zatrudnienia i przedsiębiorczości, formułowania konkretnych zadań oraz zabezpieczenia lub pozyskiwania środków przeznaczonych na ich realizację. Należy jednak podkreślić, iż nie stanowi on wyznacznika obszarów współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi (patrz: Roczny Program Współpracy z NGO).

Program Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej 2014-2020 określa mechanizmy i sposoby ułożenia relacji organizacji obywatelskich i organów administracji publicznej wypracowane wspólnie przy zastosowaniu mechanizmów partycypacyjnych. Jest kontynuacją zobowiązań określonych w Programie Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2008-2013 i będzie podlegał aktualizacji w miarę wprowadzania nowych zapisów czy narzędzi zwiększających społeczne zaangażowanie obywatelskie.

Program realizuje założenia strategiczne wynikające z dokumentów miasta, dokumentów krajowych i regionalnych i jest zgodny z następującymi dokumentami strategicznymi:

- Strategia Europa 2020³,
- Krajowy Program Reform na rzecz Strategii Europa 2020⁴,
- Odnowiona Strategia Lizbońska⁵,
- Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiająca na lata 2007-2013 Program Europa dla Obywateli oraz Komunikat Komisji dotyczący budowy obywatelstwa europejskiego – Rozwijanie idei. Obywatelski rozwój europejskiej kultury i różnorodności poprzez programy dotyczące młodzieży, kultury, mediów i aktywności obywatelskiej⁶.

Program jest zgodny z następującymi dokumentami strategicznymi kraju i regionu:

- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, sprawne państwo, konkurencyjna gospodarka⁷,
- Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie⁸,
- Strategia rozwoju kapitału ludzkiego⁹,
- Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020¹⁰,
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2006-2020¹¹,
- Wieloletni regionalny plan działania na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej¹².

---

³ec.europa.eu/europe2020/index_pl.htm

⁴ Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”. Aktualizacja 2013/2014 (KPR 2013/2014) Przyjęty przez Radę Ministrów 30 kwietnia 2013 r.

⁵ http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_330_pl.pdf

⁶ Decyzja nr 1904/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiająca program „Europa dla Obywateli na rzecz promowania aktywnego obywatelstwa europejskiego na lata 2007-2013 (Dz. Urz. UE L 378 z 27.12.2006).

⁷ Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020 (M.P. z 2012 r. Nr poz. 882).

⁸ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 Lipca 2010 r.

⁹ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL) została przyjęta przez Radę Ministrów (uchwała nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020).

¹⁰ Uchwała nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020” (M.P. z 2013 r. Nr .poz. 378);

¹¹ Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr II/37/6/2005 przyjął „Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2006 - 2020”

¹² Na posiedzeniu Zarządu Województwa Śląskiego w dniu 25.04.2013 roku podjęto uchwałę (nr 837/251/IV/2013) w sprawie: przyjęcia „Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012-2020”.

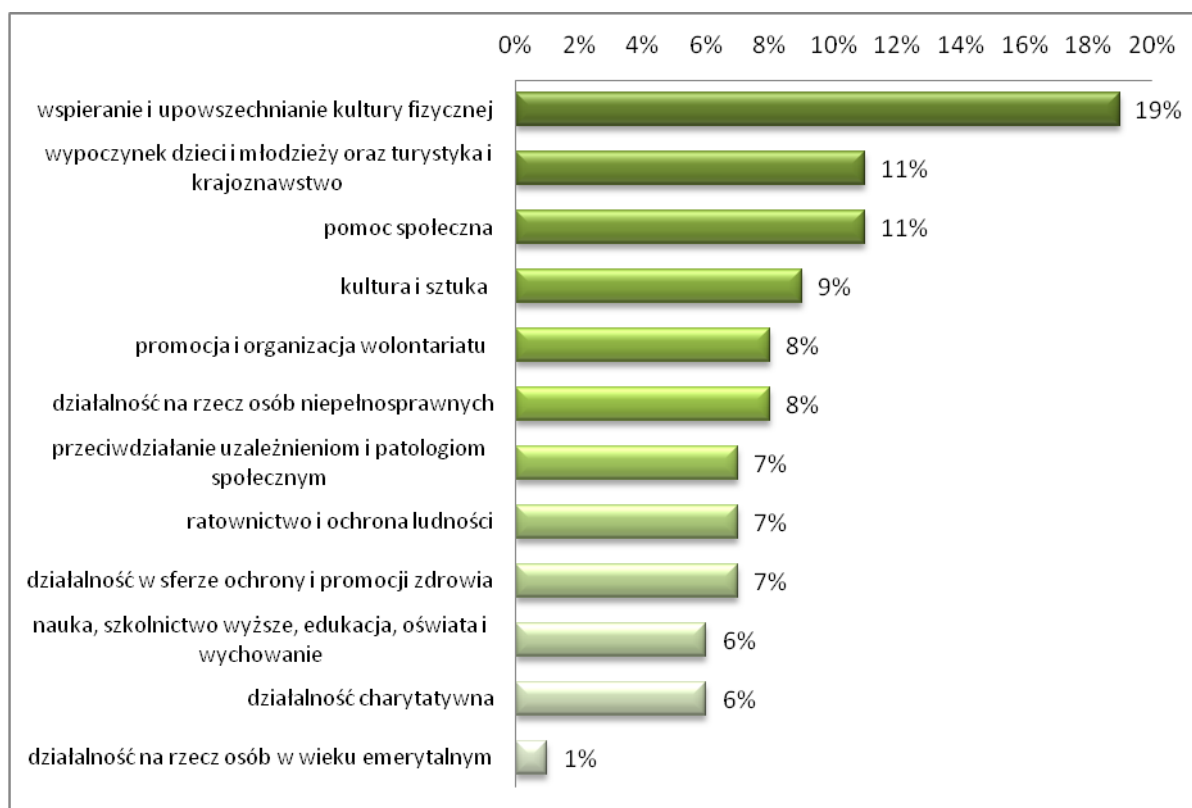
2. Społeczeństwo obywatelskie i podmioty społeczne w Dąbrowie Górniczej. Diagnoza

2.1. Grupowa aktywność obywatelska

W Dąbrowie Górniczej zarejestrowanych jest 249 organizacji pozarządowych, w tym 181 stowarzyszeń (13 Ochotniczych Straży Pożarnych i 11 Kół Gospodyń Wiejskich), 50 stowarzyszeń kultury fizycznej oraz 18 fundacji. Zgodnie z danymi Wydziału Spraw Obywatelskich regularne sprawozdania składa 79 stowarzyszeń oraz 31 stowarzyszeń kultury fizycznej. W związku z brakiem obowiązku składania sprawozdań do Urzędu Miejskiego przez fundacje udało się skontaktować z przedstawicielami tego typu podmiotów i potwierdzić działalność na terenie miasta 11 fundacji.

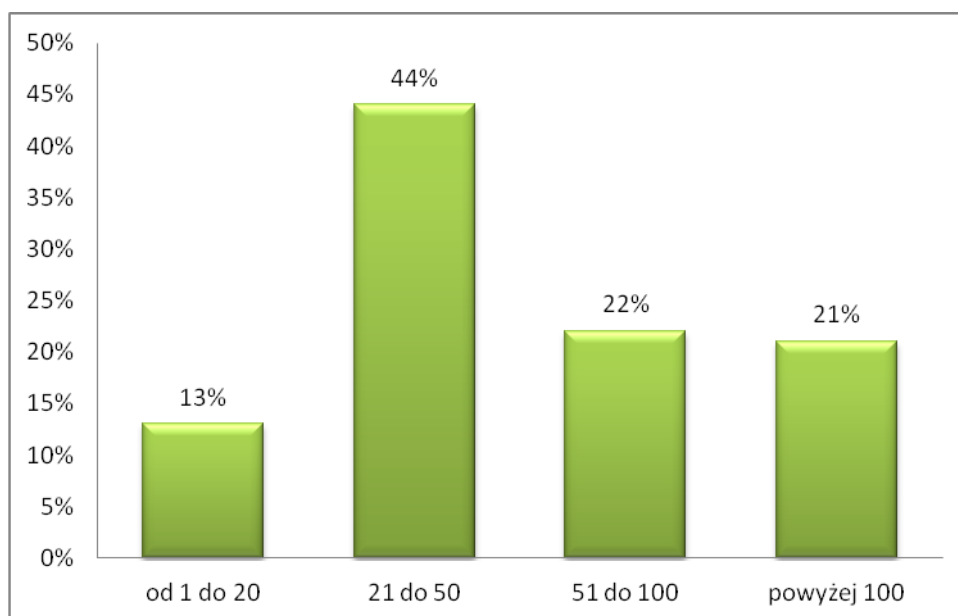
Na terenie Dąbrowy Górniczej oraz na rzecz mieszkańców miasta działają również organizacje zarejestrowane w innych gminach. Biuro Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej prowadzi portal organizacji pozarządowych, a którego integralną częścią jest baza NGO. Aktualnie zarejestrowane są w niej 84 organizacje, a weryfikacja znajdujących się w niej danych oraz wpisywanie nowych podmiotów prowadzona jest na bieżąco.

Podczas telefonicznej ankiety przeprowadzonej w październiku 2013r. wśród 44 organizacji, przedstawicieli podmiotów społecznych pytano o główne obszary działalności w sferze pożytku publicznego. I tak: działalność w sferze promocji i organizacji wolontariatu deklaruje 8% organizacji, w sferze przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym 7%, w sferze ratownictwa i ochrony ludności 7%, w sferze kultury i sztuki 9%, w sferze wypoczynku dzieci i młodzieży oraz turystyki i krajoznawstwa 11%, w sferze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej 19%, w sferze nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania 6%, w sferze działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym i osób niepełnosprawnych odpowiednio - 1% i 8%, w sferze ochrony i promocji zdrowia 7%, w sferze działalności charytatywnej oraz pomocy społecznej - 6% i 11%.

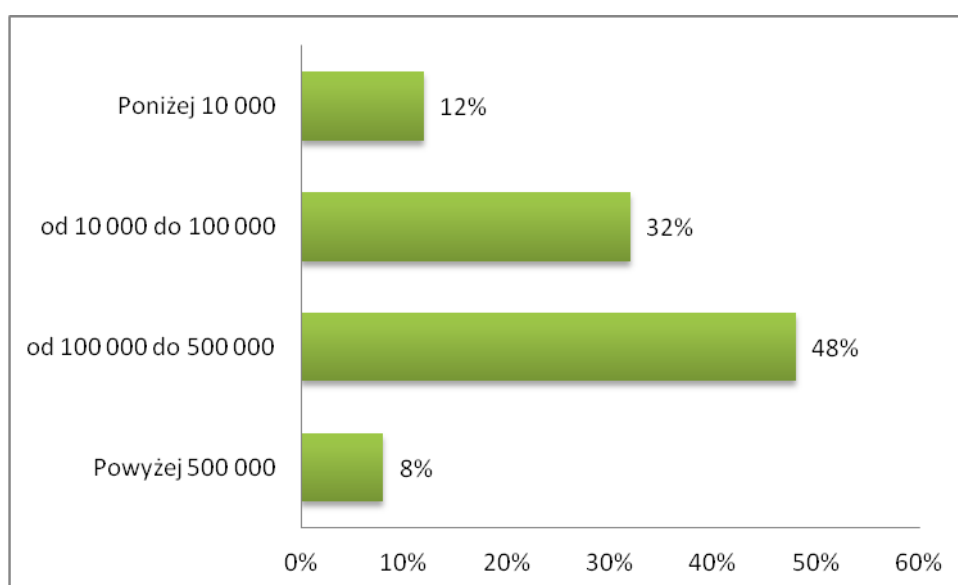
Wykres 1 Działalność NGO w sferze pożytku publicznego

W związku z różnorodnym typem i sposobem prowadzenia działalności przez organizacje w działalność angażuje się różna liczba osób. Badane organizacje zapytano o ogólną liczbę osób udzielających się przy realizacji celów statutowych podmiotu (pracowników etatowych, pracowników zatrudnionych na umowy cywilno-prawne, wolontariuszy oraz członków). Wyniki przedstawiają się następująco: grupę poniżej 20 zaangażowanych osób deklaruje 13% badanych, między 20 a 50 osób aktywnie działa w 44% organizacji, współpracą z 50 do 100 osób może się poszczycić 22% organizacji dąbrowskich, a powyżej 100 osób skupia 21% organizacji.

Wykres 2 Liczba osób zaangażowanych w działalność organizacji

W świetle danych uzyskanych podczas rozmów z respondentami stan finansów dąbrowskich podmiotów społecznych jest uzależniony od: pozyskanych funduszy ze środków publicznych, wpłat od sponsorów, darczyńców a rzadziej - z prowadzonej działalności odpłatnej i gospodarczej. 12% NGO deklaruje roczny budżet poniżej 10 000zł, 32% NGO dysponuje budżetem od 10 000 do 100 000 zł, 48% ma do dyspozycji od 100 000 do 500 000 zł, a jedynie 8% deklaruje roczny budżet na poziomie powyżej 500 000 zł.

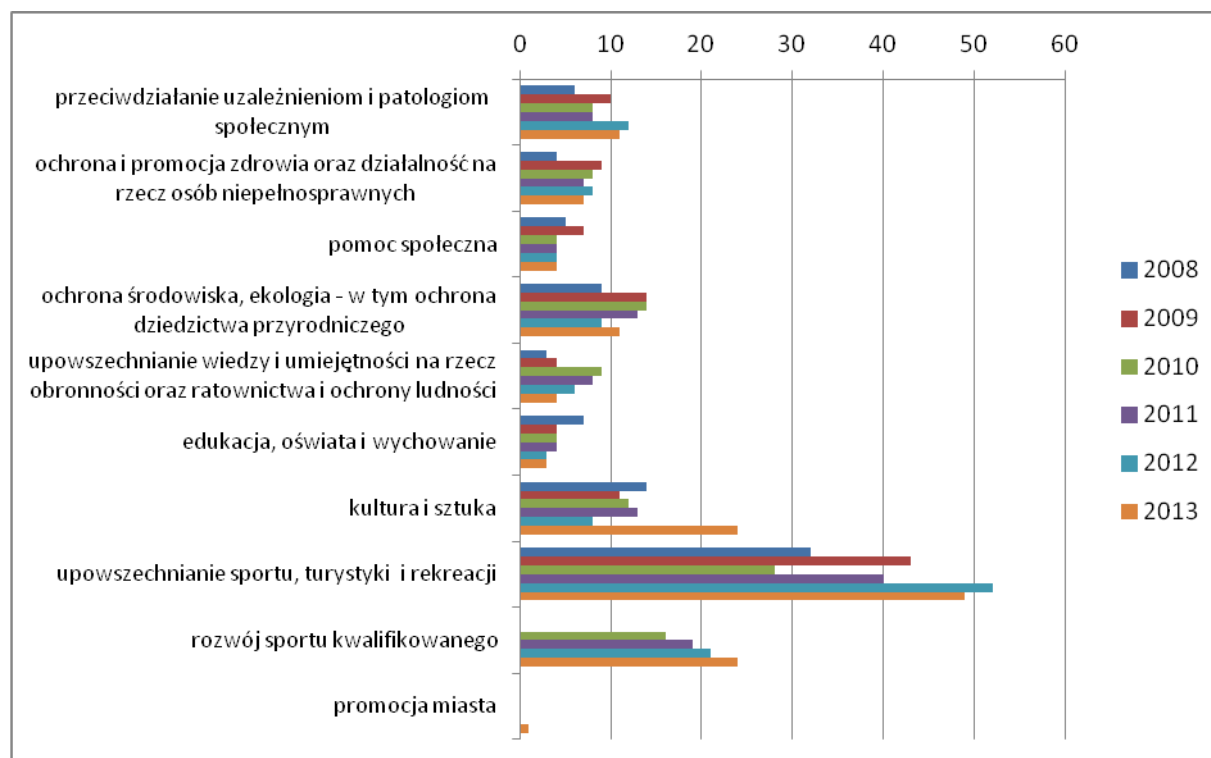

Wykres 3 Średni roczny budżet NGO

W latach 2008-2013 ze środków Gminy Dąbrowa Górnicza zostały dofinansowane w sumie 662 projekty w ramach otwartych konkursów ofert. W podziale na poszczególne lata i obszary, ilość dofinansowanych projektów przedstawia się następująco:

Tabela 1 Ilość projektów dofinansowanych z budżetu Gminy Dąbrowa Górnicza z podziałem na obszary konkursowe i lata przyznanych dotacji

	Obszar konkursowy	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Suma
1	przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	6	10	8	8	12	11	55
2	ochrona i promocja zdrowia oraz działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	4	9	8	7	8	7	43
3	pomoc społeczna	5	7	4	4	4	4	28
4	ochrona środowiska, ekologia - w tym ochrona dziedzictwa przyrodniczego	9	14	14	13	9	11	70
5	upowszechnianie wiedzy i umiejętności na rzecz obronności oraz ratownictwa i ochrony ludności	3	4	9	8	6	4	34
6	edukacja, oświata i wychowanie	7	4	4	4	3	3	25
7	kultura i sztuka	14	11	12	13	8	24	82
8	upowszechnianie sportu, turystyki i rekreacji	32	43	28	40	52	49	244
9	rozwój sportu	0	0	16	19	21	24	80
10	promocja miasta	0	0	0	0	0	1	1
	Razem	80	102	103	116	123	138	662

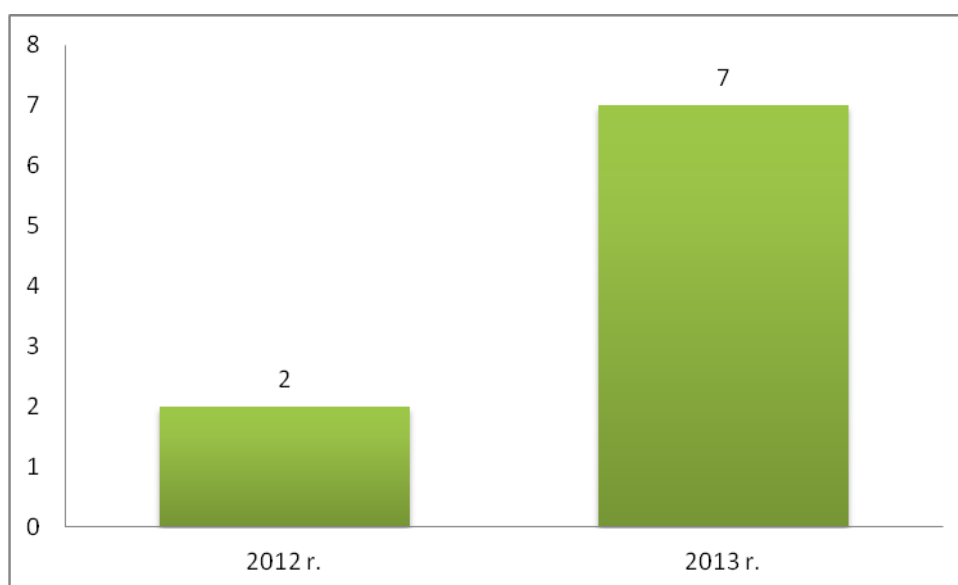
Wykres 4 Ilość projektów dofinansowanych ze środków Gminy Dąbrowa Górnicza

Patrząc na zadania publiczne zlecane przez Gminę Dąbrowa Górnicza w ramach konkursów ofert pod kątem wysokości przyznanych dotacji widać zależność pomiędzy ilością projektów, a kwotami dofinansować w poszczególnych obszarach. W ciągu ostatnich 6 lat Gmina przekazała organizacjom ponad 20 000 000 zł na wsparcie realizacji zadań publicznych.

Tabela 2 Wysokość dofinansowania realizacji zadań publicznych z budżetu Gminy Dąbrowa Górnicza z podziałem na obszary konkursowe i lata przyznanych dotacji

	Obszar konkursowy	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Suma
1	przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	241 843	324 240	218 160	320 000	500 000	450 000	2 054 243
2	ochrona i promocja zdrowia oraz działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	50 000	91 700	89 800	89 800	97 100	84 568	502 968
3	pomoc społeczna	332 000	425 500	414 600	554 800	554 800	551 000	2 832 700
4	ochrona środowiska, ekologia - w tym ochrona dziedzictwa przyrodniczego	54 200	140 000	153 050	150 000	120 000	103 460	720 710
5	upowszechnianie wiedzy i umiejętności na rzecz obronności oraz ratownictwa i ochrony ludności	9 800	30 000	64 800	80 809	52 830	47 500	285 739
6	edukacja, oświata i wychowanie	395 787	298 847	160 000	160 000	160 000	150 000	1 324 634
7	kultura i sztuka	84 879	85 000	85 000	85 000	183 970	205 000	728 849
8	upowszechnianie sportu, turystyki i rekreacji	17 85 331	1 950 000	400 000	450 000	440 000	440 010	5 465 341
9	rozwój sportu	x	x	1 550 000	1 550 000	1 550 000	1 550 000	6 200 000
10	promocja miasta	x	x	x	x	x	40 000	40 000
	Razem	2 953 840	3 345 287	3 135 410	3 440 409	3 658 700	3 621 538	20 155 184

Powyższe dane pokazują, iż z każdym rokiem wzrastała liczba projektów które otrzymały dotację z budżetu gminy. Poza projektami dofinansowanymi w ramach konkursów, dofinansowane zostały również projekty w ramach „małych grantów”.

Wykres 5 Liczba zadań publicznych realizowanych w trybie tzw. małego grantu w poszczególnych latach

Zastosowanie innych niż konkursowy tryb zlecania zadań publicznych świadczy o dużej otwartości miasta na współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz chęć wsparcia ciekawych działań inicjowanych przez NGO.

2.1.1. Komórki, organy i inicjatywy wspierające działalność organizacji pozarządowych i aktywność obywatelską

2.1.1.1. Biuro Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

Biuro zostało utworzone w strukturach Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej 1 stycznia 2008r. Komórka początkowo nosiła nazwę Biuro Organizacji Pozarządowych i zatrudniało 2 pracowników, w tym Kierownika BOP pełniącego obowiązki Pełnomocnika Prezydenta ds. współpracy z NGO. Umieszczenie BOP w pionie Sekretarza Miasta pozwoliło spojrzeć na problem współpracy przez pryzmat wszystkich komórek i jednostek organizacyjnych UM, nie ograniczając się np. do sportu i kultury czy polityki społecznej. BOP szybko stał się miejscem, do którego trafiali zarówno przedstawiciele NGO, jak i urzędnicy. 30-tysięczny budżet miał zabezpieczać działania wspierające i promujące trzeci sektor na wypadek braku innych środków. Pierwsze efekty działań BOP to wygrany konkurs w ramach „Upowszechniania ekonomii społecznej w Polsce na podstawie doświadczeń PIW EQUAL”. Blisko 100 tys. zł pozwoliło na wyposażenie BOP w infrastrukturę oraz przeprowadzenie pierwszego cyklu szkoleń i doradztwa dla NGO. Projekt był możliwy dzięki nawiązaniu współpracy ze Stowarzyszeniem Wspierania Organizacji Pozarządowych MOST z Katowic oraz Stowarzyszeniem Współpracy Regionalnej z Chorzowa. Zdobywanie specjalistycznej wiedzy przez pracowników BOP oraz ich kontakty i doświadczenie z wcześniejszej działalności w sektorze obywatelskim, bardzo szybko pozwoliły na rozwój współpracy ponadlokalnej, bądź to z NGO bądź z innymi samorządami. Dzięki opisanym wyżej działaniom udało się doprowadzić do lokalizacji na terenie Dąbrowy Górniczej Inkubatora Trzeciego Sektora, który powstał w ramach szerokiego partnerstwa pn. „Osiemnastka w sieci – porozumienie inkubatorów organizacji pozarządowych” (projekt współfinansowany ze środków Poddziałania 5.4.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki).

Obecnie Biuro funkcjonuje w pionie Prezydenta Miasta. To komórka Urzędu Miejskiego, która odpowiada za realizację Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. To miejsce, gdzie trafiają pozarządowcy, urzędnicy i często mieszkańcy. BOP jest animatorem, doradcą i organizatorem. BOP

obecnie funkcjonuje w podziale na biuro w budynku Urzędu oraz Inkubator, czyli ośrodek wsparcia, w budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej. Działaniami BOP zarządza Kierownik Biura Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, pomaga mu trzech pracowników w Urzędzie oraz trzech w Inkubatorze. Do zadań BOP należy m.in. koordynowanie procedur wynikających z ustawy o pożytku: organizacja konsultacji i prac nad rocznym programem, konkursów na dotacje, postępowania w ramach inicjatywy lokalnej, konsultacji aktów prawa miejscowego, małego grantu, sprawozdawczości w tym zakresie, koordynacja Dąbrowskiego Budżetu Partycypacyjnego.

BOP wspólnie z Dąbrowskim Forum Organizacji Pozarządowych przygotowuje propozycję np. rocznego programu czy zasad konkursowych, które następnie stosują poszczególne wydziały. BOP czuwa nad odpowiednią realizacją tych procedur, monitoruje je i doradza pracownikom urzędu. BOP wspiera organizacyjnie DFOP i organizuje pracę Rady Pożytku. Realizuje projekty finansowane z EFS na rzecz sektora i współpracy. Prowadzi kampanie promujące aktywność obywatelską i trzeci sektor. Pracownicy BOP byli jednymi z inicjatorów i czynnie uczestniczą w pracach np. Komisji Pełnomocników ds. współpracy przy Śląskim Związku Miast i Powiatów, Komisji Dialogu i Partnerstwa oraz Grupie Wymiany Doświadczeń Związku Miast Polskich. Brali udział w pracach nad Modelem Współpracy, uczestniczą w OFIP-ach, OSES-ach oraz innych lokalnych, regionalnych i krajowych wydarzeniach. Często wspierają i doradzają koleżankom i kolegom z innych samorządów, korzystając również z ich doświadczeń. Warto podkreślić, iż pracownicy BOP to przede wszystkim osoby z doświadczeniem pozarządowym, co pozwala im łączyć świat administracji ze światem obywatelskim.

2.1.1.2. Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości

Inkubator rozpoczął swoje funkcjonowanie 1 maja 2010 r. jako wyspecjalizowana jednostka Biura Organizacji Pozarządowych Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej. Od 2012r po raz kolejny jest finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach partnerskiego projektu Urzędów Miejskich w Dąbrowie Górniczej, Gliwicach, Tychach, Żorach, Bielsku Białej i Częstochowie. Projekt realizują również dwaj partnerzy społeczni, tj.: Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne „Teatr Grodzki” z Bielska Białej oraz Stowarzyszenie Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS z Rybnika, którzy odpowiadają za prowadzenie tzw. mobilnego inkubatora oraz dotacje na powstawanie spółdzielni socjalnych. Samorządy wraz z partnerami społecznymi wspólnie pozyskały środki w ramach Poddziałania 7.2.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na projekt pn.: „Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości Województwa Śląskiego”. Finansowanie z Europejskiego Funduszu Społecznego pozwala organizacjom z terenu województwa śląskiego na korzystanie z bezpłatnej pomocy

doradców ds. ekonomii społecznej, księgowości, prawa, marketingu czy pozyskiwania funduszy na działalność. W każdym z Inkubatorów prowadzone są także działania promujące aktywność w sektorze przedsiębiorczości społecznej wśród mieszkańców naszego województwa. Przypomnijmy, iż obecny Inkubator powstał na bazie prowadzonego przez Stowarzyszenie „Zielone Zagłębie” w roku 2009 Inkubatora Trzeciego Sektoru w ramach projektu "Osiemnastka w sieci – porozumienie inkubatorów organizacji pozarządowych". Zarówno sprzęt komputerowy, jak i biurowy został przekazany na podstawie osobnego porozumienia na potrzeby ISP do Biura Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej.

Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości oferuje:

- poradnictwo z zakresu przedsiębiorczości społecznej oraz działalności w trzecim sektorze (w tym pozyskiwanie środków z POKL i innych programów grantowych)
- informacje na temat nowych wytycznych, przepisów prawa związanego z prowadzeniem podmiotów ekonomii społecznej
- bieżące doradztwo z zakresu zakładania podmiotów ekonomii społecznej (w tym stowarzyszeń, fundacji, spółdzielni socjalnych)
- doradztwo specjalistyczne z zakresu księgowości, prawa, marketingu
- szkolenia
- wsparcie infrastrukturalne (zaplecze biurowe, sale szkoleniowe, dostęp do komputera, skanera, Internetu, możliwość wypożyczenia rzutnika multimedialnego)
- aktywizację społeczności lokalnych.

2.1.1.3. Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych (DFOP)

Porozumienie zrzesza obecnie 69 organizacji pozarządowych, a więc ponad połowę z 120, które pracownicy BOP uznają za aktywne (rejestry mówią nam o 249 podmiotach). DFOP posiada swój wypracowany i przyjęty regulamin oraz 5-osobowe Prezydium, które reprezentuje go na zewnątrz oraz kieruje jego pracami.

Oficjalnie DFOP spotyka się od 2-4 razy w ciągu roku na tzw. Walnych Zgromadzeniach. Zazwyczaj bierze w nich udział ok. 40 – 50 % członków, co dokumentowane jest listami obecności i protokołami. Ważne decyzje podejmowane są w drodze uchwał. Między oficjalnymi walnymi zgromadzeniami w Inkubatorze Społecznej Przedsiębiorczości odbywają się najróżniejsze spotkania grup branżowych, problemowych, projektowych. Bardzo często w spotkaniach tych uczestniczą pracownicy BOP. DFOP posiada swoją zakładkę internetową <http://ngo.dabrowa-gornicza.pl/dabrowskie-forum>, a organizacyjnie np. przy zwoływaniu zebrań DFOP obsługuje go BOP wraz z Inkubatorem.

Najważniejszą funkcją DFOP jest integracja środowiska. Organizacje dzięki wspólnym spotkaniom i akcjom, więcej o sobie wiedzą, a ich działacze poczuli, że „wspólnie” tworzą ważnego partnera dla samorządu. Coroczna sesja wyjazdowa, organizowane wspólnie lokalne FIP-y, projekty, wspólna wyprawa na OFIP, a do tego łatwość komunikowania się dzięki stworzonej bazie danych i stronie internetowej, to efekty kilkuletniej działalności DFOP. Bardzo istotnym elementem DFOP jest również funkcja reprezentatywna, czyli fakt, że członków Prezydium jednocześnie wybiera się do Rady Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza. Należy zaznaczyć, iż DFOP nie posiada osobowości prawnej – jego członkowie prowadzili nawet na ten temat dyskusję, której do dziś nie zamknięto. Jego obecna formuła porozumienia poprzez deklarację współpracy każe nie traktować DFOP-u jako jednej z organizacji, a raczej formę koalicji NGO, do której każda organizacja działająca na rzecz mieszkańców Dąbrowy Górniczej może przystąpić.

2.1.1.4. Rada Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza

Rada została powołana w połowie 2008 roku, od początku funkcjonuje jako ciało opiniodawcze – doradcze Prezydenta Miasta. W roku 2011 po noweli Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Rada musiała się przekształcić, co nie wpłynęło na jej funkcję w modelu, za to na pewno obciążyło obowiązkiem konsultowania projektów wszelkich uchwał Rady Miejskiej dotyczących sfery pożytku publicznego. Zarówno przed nowelą ustawy, jak i obecnie, dąbrowska Rada odnosi się głównie do procedur dotyczących realizacji postanowień wspomnianej wcześniej ustawy. To Rada rekomenduje Prezydentowi przygotowane przez BOP i przekonsultowane z DFOP rozwiązania dotyczące m.in.: prac nad rocznym programem, zasad dotacyjnych, prac komisji, członków komisji, projektów uchwał i zarządzeń odnośnie inicjatywy lokalnej czy konsultacji aktów prawa miejscowego. Rada opiniuje też przygotowywane corocznie od 2008 r. sprawozdania z realizacji Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, a obecnie również rocznego programu współpracy. Członkowie, reprezentujący część pozarządową w Radzie pracują też w komisjach konkursowych oceniających oferty o dotacje. Są drugimi, obok przedstawicieli NGO, z wolnego naboru reprezentantami organizacji w tych komisjach, na pięciu członków każdej z komisji. Zdobyte w ten sposób doświadczenie pozwala z roku na rok na wprowadzenie zmian i poprawek do systemu dotacyjnego. Skład Rady stanowi 3 przedstawicieli Prezydenta Miasta, 2 Rady Miejskiej i 5 NGO wybieranych przez DFOP.

2.1.1.5. Portal Dąbrowskich Organizacji Pozarządowych

Portal www.ngo.dabrowa-gornicza.pl powstał w ramach FIO 2007. Jest narzędziem, bez którego trudno sobie dziś wyobrazić partnerstwo. To przez niego odbywa się komunikacja z NGO, zwoływane są obrady DFOP, relacjonowane są obrady Rady Pożytku, promuje się inicjatywy dąbrowskich NGO zarówno wśród mieszkańców naszego miasta, jak i w całym kraju. To na portalu można znaleźć wszelkie dokumenty, regulaminy, ogłoszenia i wyniki naborów, konkursów. Z zawartości portalu korzystają także lokalne media w poszukiwaniu tematów istotnych z punktu widzenia społeczno-gospodarczego regionu.

2.1.1.6. Festiwal Ludzi Aktywnych – Forum Inicjatyw Pozarządowych Zagłębia Dąbrowskiego

Do tej pory udało się zorganizować 7 lokalnych FIP-ów. Początki sięgają I Festiwalu Dąbrowskich Organizacji Pozarządowych organizowanego w Pałacu Kutry Zagłębia w 2007 r., kiedy to powołano do życia DFOP. Obecnie to duża coroczna impreza plenerowa, na której prezentuje się w formie stoisk i eventów ok. 70 NGO, w przeważającej liczbie z Dąbrowy Górniczej, ale również z Sosnowca, Będzina, Jaworzna, Zawiercia i Łaz. Na Festiwal zapraszani są mieszkańcy, politycy i lokalny biznes. FIP-y zawsze są szeroko komentowane i promowane przez lokalne media. To wydarzenie integrujące trzeci sektor i uczące współpracy, bo przygotowywane wspólnie przez BOP, DFOP oraz Pałac Kultury Zagłębia i Centrum Sportu i Rekreacji. Dąbrowskie NGO uczestniczą również w organizacji imprez, takich jak Dębowy Maj Festiwal, Dni Dąbrowy czy ZagłębieWood i wielu innych, ale Festiwal Ludzi Aktywnych to wyjątkowy dzień i typowe święto obywatelskie.

3. Indywidualna aktywność obywatelska

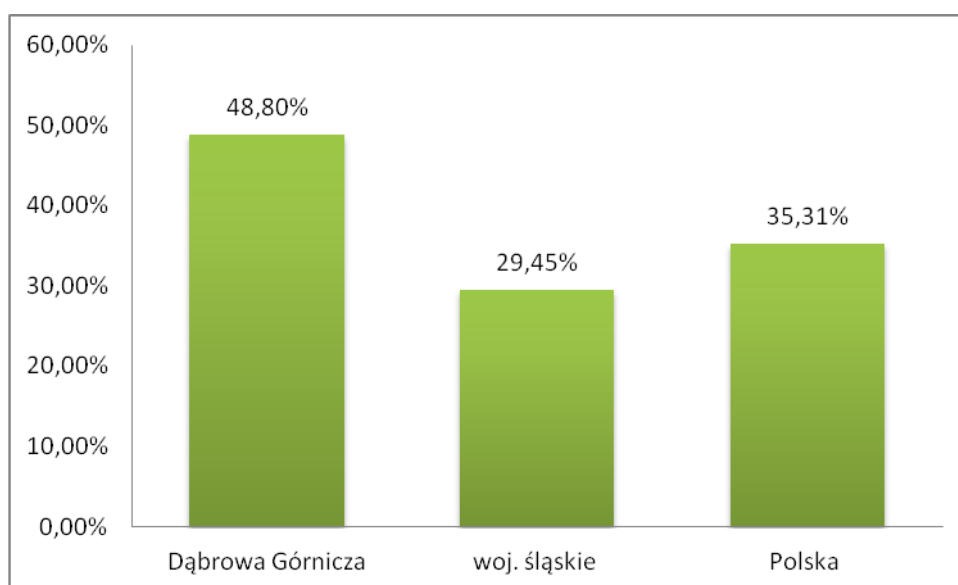
Miejsce zamieszkania (dzielnica) przeciętnego mieszkańca Dąbrowy Górniczej jest jednym z podstawowych determinantów wpływających na poziom, szeroko rozumianego, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Z tego punktu widzenia to wyjątkowo złożone miasto, w którym mieszka prawie 130 000 osób i złożonym jest problem aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Dąbrowy Górniczej. Typowe tereny zurbanizowane (dzielnice miejskie) stanowią mniejszość miasta (ok.22%), zdominowanego przez dzielnice o typowej zabudowie jednorodzinnej (ok.78%). Liczba ludności zamieszkująca „zielone dzielnice” miasta (23%), odwrotnie do powierzchni, jest znacznie mniejsza niż dzielnic miejskich (77%). „Zielone tereny” przeważnie skupione były jeszcze w latach 90. na działalności rolniczej, dziś wydaje się już zanikającej. „Zielone

dzielnice”, zróżnicowane przede wszystkim pod względem liczby ludności i rodzaju zabudowy, kiedyś stanowiły osobne wsie (jednostki administracyjne) i stopniowo były przyłączane jako dzielnice do miasta. Mieszkańcom dzielnic po dzień dzisiejszy przeważnie obca jest skala problemów społecznych miasta i jego dużych osiedli. Podobnie mieszkańcom dużych osiedli będą obce problemy wiejskich dzielnic. Warto jednak wspomnieć, iż mieszkańcy dzielnic wiejskich korzystają z dobrodziejstw wielkomiejskich, z kolei mieszkańcy dużych osiedli, dzielnice wiejskie traktują jako tereny rekreacyjno – turystyczne, świetnie nadające się na „tani weekendowy wypad”. Tereny te, stały się również miejscem, gdzie z dnia na dzień wyrastają nowe domy jednorodzinne budowane lub remontowane przez średnią i bogatszą grupę społeczną rekrutującą się nie tylko z mieszkańców Dąbrowy Górniczej, i trudno dziś przewidzieć, jak fakt ten wpłynie na wyraźnie bardziej aktywne obywatelsko „zielone dzielnice” Dąbrowy Górniczej.

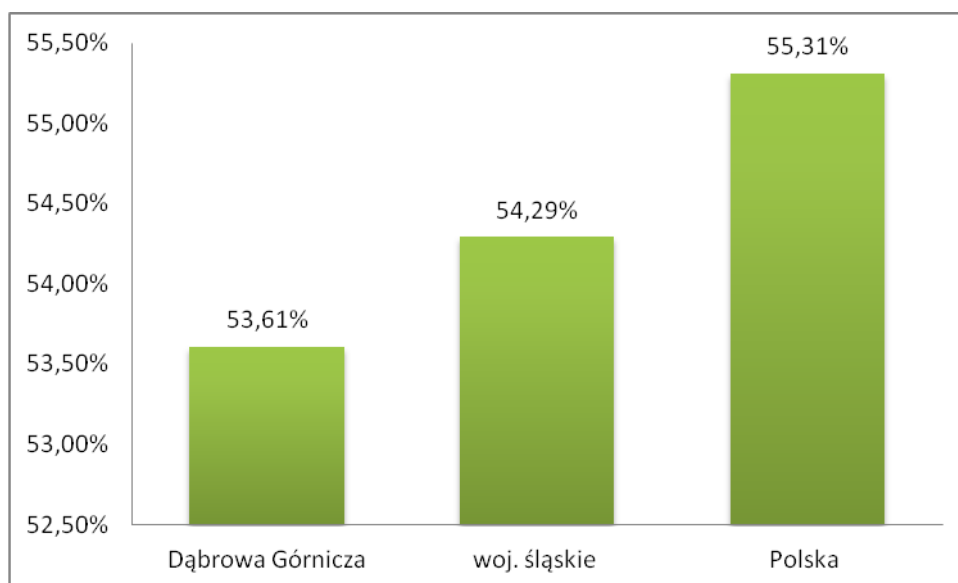
3.1. Frekwencja wyborcza

Indywidualna aktywność obywatelska mieszkańców Dąbrowy Górniczej obejmuje postawy i świadomość obywatelską mieszkańców Dąbrowy Górniczej. Określimy ją przez kilka podstawowych czynników. Najłatwiej zacząć od frekwencji wyborczej. Sumując udział mieszkańców Dąbrowy Górniczej w wyborach, średnia frekwencja wyborcza dla Dąbrowy Górniczej wynosi 48,80 proc. uprawnionych do głosowania.

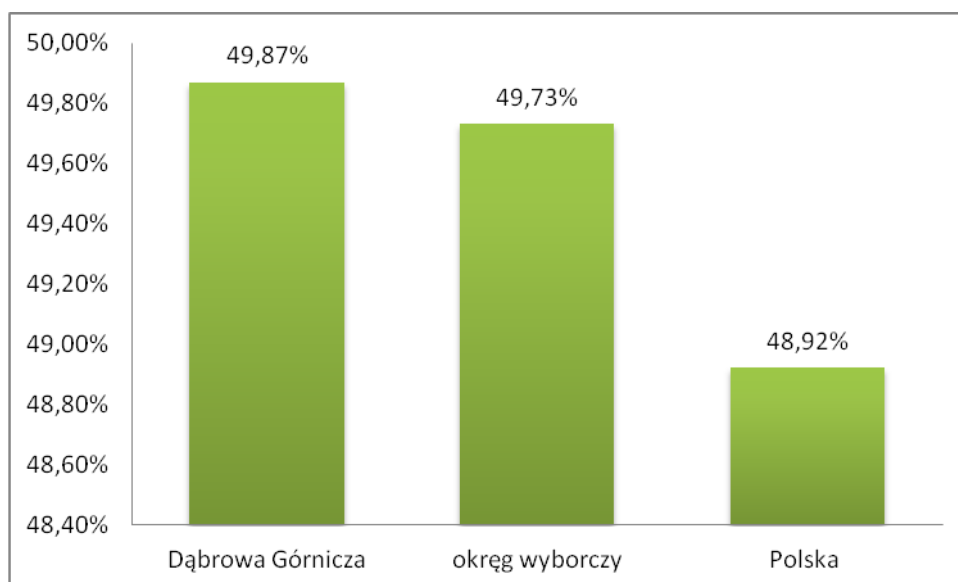
Na tle kraju frekwencja wyborcza mieszkańców Dąbrowy Górniczej kształtują się następująco:

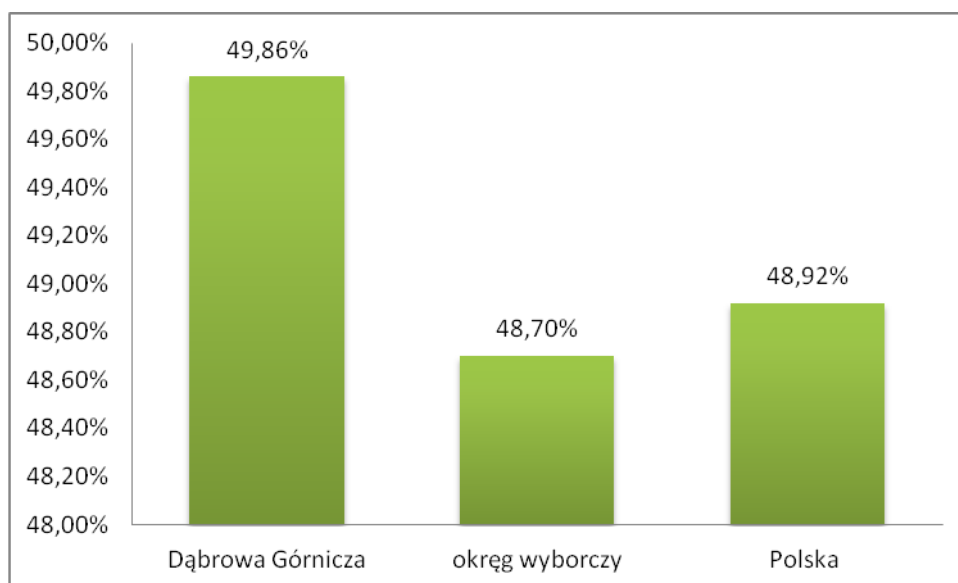
Wykres 6 Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2010 r.

Wykres 7 Frekwencja wyborcza w wyborach prezydenckich w 2010 r.

Wykres 8 Frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu w 2011 r.

Wykres 9 Frekwencja wyborcza w wyborach do Senatu w 2011 r.

3.2. Przekazany 1% podatku na organizacje pożytku publicznego

1% to jedna setna część podatku dochodowego od osób fizycznych (sposób finansowego wsparcia), którą podatnik może przekazać wybranej przez siebie organizacji pożytku publicznego. Możliwość tę wprowadziła ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2003 r., a konkretne przepisy, określające kto i jak może przekazać 1% podatku, znajdują się w ustawie o podatku dochodowym osób fizycznych. 1% nie jest darowizną ani ulgą. Można powiedzieć, że ze społecznego punktu widzenia jest to przejaw demokracji bezpośredniej. Dzięki niemu każdy polski podatnik może samodzielnie zdecydować do kogo trafi część podatku dochodowego, który powinien zapłacić państwu. Korzystając z tej możliwości, „wspomagamy” ministra finansów w dystrybucji środków publicznych. Jeśli nie zdecydujemy się na przekazanie 1% organizacji pożytku publicznego, podatek za dany rok trafi do „wspólnego worka”. Z prawnopodatkowego punktu widzenia nie dysponujemy własnymi pieniędzmi, a tylko korzystamy z „uprzejmości” państwa, które pozwala nam samodzielnie zdecydować, gdzie trafią państwowe pieniądze. Nie ma to więc wiele wspólnego z darowizną, którą wykładamy dobrowolnie z własnej kieszeni.

Zgodnie z informacjami zamieszczonymi na portalu Moja Polis corocznie mieszkańcy Dąbrowy Górniczej przekazują na ten cel ponad 370 000 zł (2012 r. - 378.257,33 zł), co pozwala na usytuowanie Dąbrowy w pierwszej trójce miast zagłębiowskich – po Sosnowcu i Jaworznie.

Podkreślić należy, iż przedstawione powyżej dane dotyczą jedynie wolontariatu na rzecz instytucji publicznych. Jak wskazano we wcześniejszych zapisach dokumentu, mieszkańcy Dąbrowy Górniczej, podobnie jak innych miast w Polsce największe zaangażowanie społeczne deklarują na rzecz środowiska swojego miejsca zamieszkania i grup sąsiedzko-hobbistycznych.

3.4. Dąbrowski Budżet Partycypacyjny

Partycypacja to inaczej współuczestniczenie. Dzięki budżetowi partycypacyjnemu mieszkańcy gminy, dzielnicy lub osiedla mogą uczestniczyć w projektowaniu lokalnych wydatków. Władze oddają pewną część budżetu do dyspozycji mieszkańcom, którzy sami decydują, na co przeznaczyć pieniądze. Jest wiele różnych modeli uczestniczenia obywateli w tworzeniu budżetu. Niektóre stosowane są już od lat, a inne dopiero wprowadzane w niektórych miastach i gminach. Wprowadzają go samorządy wielu krajów, m.in. Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec, Włoch i Hiszpanii. Ocenia się, że obecnie na świecie budżet partycypacyjny stosowany jest w ponad 1200 miejscach. Dąbrowski model powstawał w oparciu o prace grupy ds. wypracowania mechanizmu budżetu obywatelskiego dla Dąbrowy Górniczej. W grupie pracowali: przedstawiciele Prezydenta Miasta, radni Rady Miejskiej, przedstawiciele NGO, przedstawiciele organizacji politycznych. Odbyły się 4 oficjalne spotkania oraz kilkanaście spotkań roboczych w okresie od lipca do września 2012 r. Spotkania odbywały się w Inkubatorze Społecznej Przedsiębiorczości i były moderowane oraz przygotowywane przez pracowników Biura Organizacji Pozarządowych. Z każdego spotkania powstały notatki, a wprowadzane rozwiązania konsultowano z Pracownią Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA.

Budżet partycypacyjny jest jedną z najskuteczniejszych praktyk partycypacyjnych, której celem jest zaangażowanie mieszkańców w proces zarządzania ich miastem. Jest narzędziem, które w oparciu o szereg otwartych spotkań mieszkańców skutecznie podnosi efektywność realizacji polityki miejskiej, a także :

- ✧ promuje innowacyjność i przedsiębiorczość,
- ✧ pozwala wraz z mieszkańcami podejmować trudne, kontrowersyjne decyzje,
- ✧ pozwala uzyskać od mieszkańców szereg szczegółowych informacji dotyczących tego, jak miasto funkcjonuje,
- ✧ wspiera proces decentralizacji władzy,
- ✧ buduje zaufanie mieszkańców do samorządu i jego przedstawicieli,
- ✧ aktywizuje mieszkańców, którzy regularnie i aktywnie współdecydują o wybranych aspektach rozwoju miasta,
- ✧ ma widoczny wpływ na proces tworzenia społeczeństwa obywatelskiego,

- ⬆ zwiększa przejrzystość procesu zarządzania środkami publicznymi.

Budżet partycypacyjny potrafi jednak znacznie więcej. Może być nie tylko narzędziem czy pojedynczym projektem, ale też częścią gruntownej, długofalowej polityki miejskiej, opierającej się na reformie administracyjnej miasta. Tak rozumiany budżet partycypacyjny zachowuje zalety narzędzia oraz projektu, a jednocześnie :

- ⬆ zapraszając mieszkańców i użytkowników miasta do uczestnictwa w podejmowaniu decyzji dotyczących rozwoju miasta, nadaje im rolę równorzędną z urzędnikami i politykami,
- ⬆ redefiniuje relacje pomiędzy władzą a społeczeństwem obywatelskim,
- ⬆ buduje dialog pomiędzy mieszkańcami i urzędnikami jako równouprawnionymi uczestnikami procesu zarządzania miastem, w którego ramach protest i ogólne żądania przekształcają się w precyzyjne i racjonalne propozycje.

Budżet partycypacyjny ma znaczący wpływ na wiele aspektów socjoekonomicznych :

- ⬆ kieruje środki do najbardziej potrzebujących obszarów terytorialnych i grup społecznych,
- ⬆ skutecznie angażuje grupy społeczne, które dotąd nie uczestniczyły w debacie publicznej,
- ⬆ umożliwia koncentrację na długoterminowych celach i priorytetach polityki miejskiej,
- ⬆ wspiera prawdziwie zrównoważony rozwój miejski, pod względem ekonomicznym, społecznym, kulturalnym i środowiskowym,
- ⬆ przyczynia się do poprawy jakości życia w mieście.

Partycypacja jest praktyką, która może doprowadzić do systematycznego, zaplanowanego i transparentnego odejścia od postrzegania miasta jako wolnorynkowego podmiotu, zorientowanego na przyciągnięcie kapitału i obrót nim. Inicjatywa, która może pomóc zwrócić się do mieszkańców nie jako do potencjalnych adwersarzy czy klientów, ale do partnerów w dyskusji.

Nadając wszystkim mieszkańcom prawo do miasta, budżet partycypacyjny nie ma na celu zwrócenia ich przeciwko urzędnikom. Jego celem jest stworzenie przestrzeni, w której dialog i współpraca między nimi są możliwe.

Budżet partycypacyjny może być także punktem wyjścia do budowania międzyludzkiej solidarności, mieszkańcy mogą bowiem przeznaczać środki nie tylko na remont chodnika pod własnymi oknami, lecz także wspierać mieszkańców z innych rejonów miasta, dostrzegając, że ich potrzeby są również ważne. Nie chodzi więc o to, aby, wykorzystując możliwość zagłosowania na projekt, wyciągnąć ze

wspólnych środków pieniądze na remont swojej ulicy. Chodzi także o to, by powstawała prawdziwa, lokalna społeczność, w której ludzie dbają o siebie nawzajem.

W 2013 roku w Dąbrowie Górniczych zostało złożonych 250 wniosków, zatem przy założeniu, że każdy wniosek poparło minimum 15 osób daje 3750 zaangażowanych mieszkańców. Należy też zwrócić uwagę, iż w każdej z 27 dzielnic został złożony min. 1 wniosek. Łączna kwota przeznaczona na realizację projektów zaproponowanych w 2013r wynosi 4 999 940,64 zł.

3.5. Plebiscyty i konsultacje z mieszkańcami

Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, chcąc w sposób jak najbardziej partycypacyjny dokonywać zmian w przestrzeni miasta, organizuje plebiscyty i konsultacje z mieszkańcami dotyczące ważnych kwestii społecznych.

W maju 2011r były prowadzone konsultacje projektu „Rozwój Społeczeństwa Informacyjnego w Zagłębiu Dąbrowskim - Dąbrowa Górnicza etap III”. Projekt zakładał budowę sieci publicznych punktów dostępu do Internetu (HotSpot, WiFi). Mieszkańcy biorący udział w elektronicznej ankiecie wybrali 10 lokalizacji. W ramach prac nad Studium Głównych Tras Rowerowych dla miasta Dąbrowa Górnicza przeprowadzono konsultacje społeczne w formie ankiety. Ankieta prowadzona była od 1.09.2011 do 5.11.2011 r. Zostało wypełnionych 322 ankiet.

W maju 2012 roku mieszkańcy wybierali lokalizację 2 siłowni zewnętrznych. Spośród 6 zaproponowanych lokalizacji można było wskazać 2, w których mieszkańcy chcieliby ćwiczyć. W głosowaniu można było wziąć udział wypełniając ankietę zamieszczoną na stronie idabrowa.pl, bądź w wersji papierowej oddając do Biura Obsługi Mieszkańca w Urzędzie Miejskim. Zebrano 5 466 głosów, z czego 4 700 elektronicznie. W czerwcu 2012r powstały 2 „siłownie pod chmurką”.

Na przełomie 2012 i 2013 roku w Dąbrowie Górniczej odbyły się konsultacje społeczne związane z planowaną na lata 2013-2015 rewitalizacją ul. Majakowskiego w Dąbrowie Górniczej. Konsultacje miały na celu przekazanie mieszkańcom pełnej wiedzy na temat obecnego stanu oraz włączenie dąbrowian w proces przemian ulicy. Efektem konsultacji było opracowanie konkretnych wytycznych dla projektantów i wykonawców przebudowy ul. Majakowskiego. W efekcie powstał projekt znacznie wykraczający poza pierwotne zamierzenia projektantów. Proces konsultacji, trwający od początków listopada 2012 roku do końca pierwszej dekady stycznia 2013 roku, składał się z szeregu wzajemnie dopełniających działań, które miały na celu włączenie mieszkańców w proces podejmowania decyzji o rewitalizacji ulicy Majakowskiego. Począwszy od uruchomienia specjalnej strony internetowej,

poprzez trzy spotkania konsultacyjne (łącznie 210 osób), po dystrybucję folderu informującego o propozycjach planowanych zmian na ulicy Majakowskiego, aż po wyrażenie w ankietach (140 ankiet internetowych) woli mieszkańców, co do planowanych wariantów przebudowy.

3.6. Portal internetowy – NaprawmyTo.pl

Portal internetowy – NaprawmyTo.pl to kolejny, po budżecie partycypacyjnym czy konsultacjach społecznych dotyczących ul. Majakowskiego, krok do większego zaangażowania mieszkańców w to, co dzieje się w mieście. NaprawmyTo.pl jest narzędziem, dzięki któremu mieszkańcy mogą zgłaszać problemy w przestrzeni publicznej, zaobserwowane w najbliższym otoczeniu.

Mieszkańcy zgłaszając zauważone problemy, mogą zaznaczać je na mapie, dokładnie opisać i dodać zdjęcie miejsca, które należy „naprawić”. Mogą też dopasować je do odpowiedniej kategorii, co pomoże szybciej przekazać zgłoszenie do odpowiedniego wydziału urzędu czy instytucji.

Portal zakłada 2 rodzaje zgłoszeń. Pierwsze z nich to zgłoszenia anonimowe, które będą moderowane. Kiedy takie zgłoszenie trafi do systemu, administrator serwisu będzie miał 72 godziny na jego zweryfikowanie i przekazanie do realizacji. Drugi rodzaj zgłoszeń to zgłoszenia od osób, które założą swoje konto w serwisie. Te alerty, po przypisaniu przez zgłaszającego kategorii, automatycznie będą przekazywane do konkretnego wydziału.

W przypadku, kiedy zgłoszona sprawa będzie dotyczyła zakresów kilku wydziałów, pierwsze 48 godzin od zgłoszenia będzie poświęcone na wstępne rozeznanie i wyznaczenie wiodącej komórki, która będzie miała kolejne 5 dni na określenie toku realizacji sprawy i poinformowanie o tym zgłaszającego. Trzeba pamiętać o tym, że NaprawmyTo.pl jest platformą komunikacji i zdarzenie pilne, wymagające natychmiastowej interwencji należy zgłaszać policji, straży pożarnej, ośrodkowi dyspozycyjnemu prezydenta - całodobowej służbie Centrum Zarządzania Kryzysowego lub Straży Miejskiej.

Dąbrowa Górnicza jest 14 miastem w Polsce, obok Szczecina, Zamościa czy Lublina, które zdecydowało się włączyć do projektu NaprawmyTo.pl realizowanego przez Fundację Pracownia Badań i Innowacji Społecznych "Stocznia".

3.7. Rady dzielnic

Na terenie Gminy działa 8 jednostek pomocniczych w formie Rad Dzielnic. Są to: Rada Osiedla Strzemieszyce Małe, Rada Osiedla Tucznawa, Rada Osiedla Łęka, Rada Osiedla Trzbieśławice, Rada Osiedla Antoniów, Rada Osiedla Okradzionów, Rada Osiedla Ujejsce i Rada Osiedla Łosień.

4. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>System współpracy Miasta Dąbrowa Górnicza z NGO</p> <p>Aktywność NGO w konsultowaniu dokumentów programowych i strategicznych dotyczących współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi</p> <p>Działalność Dąbrowskiej Rady Pożytku Publicznego</p> <p>Działalność zespołów branżowych NGO</p> <p>System wsparcia organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej w Dąbrowie Górniczej (w tym: działalność Inkubatora Społecznej Przedsiębiorczości)</p> <p>Działalność Dąbrowskiego Forum Organizacji Pozarządowych</p> <p>Istniejąca baza lokalowa i sprzętowa pozwalająca na realizację działań statutowych przez NGO</p> <p>Dynamiczny rozwój NGO i PES w Dąbrowie Górniczej w lata 2008-2013</p> <p>Wsparcie władz miasta dla działalności podmiotów społecznych</p> <p>Zapisy dot. NGO i PES w dokumentach strategicznych Dąbrowy Górniczej kształtujących politykę lokalną</p> <p>Realizacja projektów partnerskich między NGO i JST</p>	<p>Duży odsetek ludności napływowej do Dąbrowy Górniczej i słaba identyfikacja ze społecznością lokalną</p> <p>Bierność obywatelska</p> <p>Niska świadomość obywatelska cechująca się brakiem aktywności i odpowiedzialności za wspólnotę</p> <p>Zbyt mała w stosunku do potencjału Dąbrowy Górniczej liczba aktywnych NGO</p> <p>Słabość organizacyjna i finansowa dużej części NGO</p> <p>Niski poziom wiedzy mieszkańców Dąbrowy Górniczej na temat organizacji pozarządowych i możliwości współpracy z III sektorem</p> <p>Niska kultura organizacyjna sektora przejawiająca się w braku planowania strategicznego</p> <p>Brak możliwości współfinansowania z budżetu miasta projektów wieloletnich</p> <p>Zbyt mała liczba przedstawicieli NGO w zespołach odpowiedzialnych za diagnozę problemów lokalnych</p> <p>Zbyt mała liczba branżowych zespołów międzysektorowych</p> <p>Brak mechanizmów umożliwiających JST finansowanie wkładów własnych dla NGO oraz funduszu pożyczkowego i poręczeniowego dla NGO i PES</p> <p>Mała liczba zadań publicznych realizowanych w trybie zakupu usług od NGO i PES</p> <p>Mała liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną i/lub gospodarczą</p> <p>Brak standardów realizacji zadań publicznych</p> <p>Brak mechanizmów / narzędzi badania efektywności realizacji przez NGO zadań publicznych</p> <p>Niewystarczające w stosunku do oczekiwań NGO relacje między NGO-NGO</p>

	Niewystarczające w stosunku do potencjału NGO środki finansowe na realizację zadań publicznych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>Nowe mechanizmy partycypacji społecznej</p> <p>Stopniowy wzrost liczby organizacji pozarządowych i podmiotów ES w Dąbrowie Górniczej</p> <p>Udział sektora w tworzeniu dokumentów programowych związanych z okresem programowania na lata 2014-2020</p> <p>Rosnąca liczba zadań publicznych zlecanych przez Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej podmiotom społecznym</p> <p>Nowy okres programowania 2014-2020 dający większe możliwości rozwoju poprzez realizację projektów i programów, których celem jest rozwój społeczeństwa obywatelskiego i ekonomii społecznej</p> <p>Mobilizacja lokalnych zasobów do wspólnych działań na rzecz pełniejszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców, uruchomienia mechanizmów wzajemnych, budowania postaw solidarności społecznej i działania na rzecz dobra wspólnego</p> <p>Rosnąca świadomość obywateli i urzędników dotycząca znaczenia organizacji pozarządowych</p> <p>Nastawienie władz Dąbrowy Górniczej przejawiające się w uznaniu organizacji pozarządowych za równorzędnego partnera w procesie zarządzania społecznościami lokalnymi</p> <p>Udział przedstawicieli miasta Dąbrowa Górnicza w pracy zespołów zajmujących się tworzeniem nowych rozwiązań w zakresie partycypacji publicznej i rozwoju ekonomii społecznej</p>	<p>Skomplikowane procedury biurokratyczne dot. współpracy międzysektorowej przy realizacji zadań publicznych</p> <p>Wysoka fluktuacja kadr NGO oraz często bazowanie na liderze organizacji jako jedynym zasobie podmiotu</p> <p>Słabo rozwinięta struktura instytucjonalna i legislacyjna dla kształtowania się demokracji partycypacyjnej, charakteryzująca się niskim uczestnictwem grup i wspólnot obywatelskich w procesach przygotowania i podejmowania decyzji</p> <p>Zmiana przepisów prawa</p> <p>Zmiany makroekonomiczne</p>

5. Trendy rozwojowe społeczeństwa obywatelskiego

Z analiz ogólnopolskich dotyczących rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, dla którego przyjęto następujące wskaźniki rozwoju: świadomi, aktywni obywatele, aktywne wspólnoty; silne organizacje pozarządowe w dobrym państwie; rozwój organizacji pozarządowych na rzecz integracji społecznej i rozwój przedsiębiorczości społecznej, uznawane powszechnie jako wskaźniki poziomu rozwojowego wynika, iż jest ono nadal stosunkowo słabe. Dlatego też niezwykle ważne jest, aby w dokumentach typu strategię czy programy rozwoju zawierać zapisy, które umożliwiają wzmacnianie głównych filarów społeczeństwa obywatelskiego. Zgodnie z zapisami Strategii Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego kluczową rolę odegrać mogą między innymi: obecni w życiu publicznym świadomi i aktywni obywatele, jako wyznaczniki demokratycznego ładu społecznego, pozwalającego na osiągnięcie odpowiedniego poziomu integracji i spójności wspólnot poprzez budowę partnerskich relacji między administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi; silne organizacje pozarządowe w sprawnie funkcjonującym społeczeństwie lokalnym – z jednej strony oznacza to wzmocnienie potencjału sektora obywatelskiego, zarówno w jego funkcji reprezentacji, jak i realizatora usług społecznych, z drugiej – włączenie sektora do procesów decyzyjnych w ramach polityk publicznych, we współpracy z przyjazną i sprawną administracją publiczną w ramach koncepcji dobrego rządu; ekonomia społeczna jako dynamiczna kategoria aktywności obywatelskiej.

Opisane powyżej trendy wynikają z analizy danych zastanych oraz prognoz sporządzanych na podstawie monitoringu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jak również badań nad kondycją społeczeństwa obywatelskiego.

6. Rekomendacje

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy dotyczącej kondycji dąbrowskiego społeczeństwa obywatelskiego, uwzględniającej uwarunkowania lokalne, jak również trendy ogólnorozwojowe, opracowano rekomendacje, stanowiące punkt wyjścia do nakreślenia ram strategicznych odniesienia dla rozwoju życia obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej. Za czynniki niezbędne do dalszego rozwoju uznano:

1. Dalsze budowanie świadomości społecznej na temat sektora pozarządowego i ekonomii społecznej wśród mieszkańców, decydentów, pracowników samorządowych i przedstawicieli świata biznesu.

2. Systematyczne zwiększanie ilości zadań publicznych zlecanych do realizacji podmiotom społecznym.
3. Włączenie podmiotów społecznych do procesu diagnozowania problemów lokalnych, które stanowią punkt wyjścia do tworzenia polityk publicznych.
4. Popularyzację mechanizmów włączających obywateli w działania na rzecz wspólnoty lokalnej.
5. Zawieranie partnerstw branżowych rozwijających społeczeństwo obywatelskie w Dąbrowie Górniczej.
6. Identyfikację obszarów działania możliwych do zagospodarowania przez grupy inicjatywne i podmioty społeczne.
7. Wspieranie rozwoju modelu współpracy gminy Dąbrowa Górnicza z organizacjami pozarządowymi oraz dalszy rozwój systemu wsparcia organizacji pozarządowych w Dąbrowie Górniczej.
8. Organizację systemu informacji i promocji na temat inicjatyw obywatelskich oraz organizacji w regionie, w tym interaktywnej bazy danych podmiotów ekonomii społecznej z aktualnymi danymi adresowymi.
9. Szerszą wymianę doświadczeń pomiędzy podmiotami społecznymi.
10. Podjęcie działań zmierzających do rozwoju i wzmocnienia branżowych zespołów międzysektorowych (np. rada seniorów, rada młodzieży) .
11. Opracowanie zasad dotyczących tworzenia i udziału podmiotów w projektach partnerskich realizowanych w partnerstwie NGO- samorząd.
12. Utworzenie funduszu wkładów własnych NGO.
13. Utworzenie funduszu pożyczkowego i poręczeniowego dla podmiotów ekonomii społecznej.
14. Rozwój i zawiązanie stałych partnerstw międzysektorowych (w tym z udziałem biznesu) nakierowanych na konkretny problem, jak i budowanych terytorialnie.
15. Stworzenie wieloletniego programu współpracy miasta z podmiotami społecznymi.
16. Wypracowanie standardów realizacji zadań publicznych.
17. Stworzenie narzędzi oceny efektywności realizowanych przez NGO zadań publicznych.

18. Zwiększenie zaangażowania organizacji społecznych w działalność Dąbrowskiego Forum Organizacji Pozarządowych.
19. Zmiana funkcjonowania DFOP mająca na celu dalsze jego usamodzielnianie.
20. Ustanowienie nagrody dla aktywnego społecznie samorządowca, pozarządowca i przedsiębiorcy.

7. Społeczeństwo obywatelskie w Dąbrowie Górniczej. Cele, priorytety oraz kierunki rozwoju na lata 2014-2020

7.1. Proces powstawania Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej

Zasady organizacji prac nad Programem Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2014-2020 zostały określone w Zarządzeniu nr 1636.2013 Prezydenta Miasta z dnia 30.04.2013 r., w którym to na podstawie art. 7 ust.1 pkt. 19 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2013r. poz. 594 z późn. zm.), oraz na podstawie rekomendacji Rady Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza z dnia 25.04.2013 r. postanowił o powołaniu zespołu w składzie: Rada Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza oraz organizacje członkowskie Dąbrowskiego Forum Organizacji Pozarządowych, inne podmioty zaliczane do III sektora działające na terenie Dąbrowy Górniczej i przedstawiciele Wydziałów Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej, prowadzących otwarte konkursy ofert na dotacje.

W okresie od maja do października 2013 r. przedstawiciele podmiotów społecznych, członkowie Rady Pożytku Publicznego oraz pracownicy Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej brali udział w spotkaniach warsztatowych, stanowiących podstawę do nakreślenia zapisów strategicznych Strategii Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2014-2020. Podczas 4 spotkań roboczych łącznie 80 osób dyskutowało na tematy związane z: aktywnością obywatelską, formami współpracy pomiędzy administracją publiczną i organizacjami społecznymi, partnerstwach na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

W spotkaniach z ramienia organizacji pozarządowych udział wzięli przedstawiciele: Stowarzyszenia „Razem do Celu”, Stowarzyszenia „Nowa Nadzieja”, Stowarzyszenia „NEURON”, Stowarzyszenia

Kobieta Liderem Świata, Fundacji Droga, Koła Naukowego Studentów Pracy Socjalnej, PTTK, Towarzystwa Przyjaciół Dąbrowy Górniczej, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego, TSO Muszkiet, SRS Aktywna Dąbrowa, Spółdzielni socjalnej ReAkcja, Dąbrowskiego Stowarzyszenia Abstynentów BŁOK, Stowarzyszenia CIVITAS, Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego – Centrum Integracji Społecznej w Dąbrowie Górniczej, Fundacji Wygrajmy Razem, Spółdzielni socjalnej GreenGo, Stowarzyszenia Diabetyków, Stowarzyszenia Dar Serca, Spółdzielni socjalnej Transkolektyw, Stowarzyszenia „Od Juniora do Seniora”, Stowarzyszenia ODFRONTU, Stowarzyszenia Pogoria Biega.

7.2. Założenia strategiczne

Na podstawie diagnozy aktualnej kondycji społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej, w odniesieniu do obowiązków ustawowych, priorytetów, celów strategicznych i kierunków działań zawartych w „Strategii Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2020”, dokumentach Unii Europejskiej, krajowych i regionalnych oraz rekomendacji uzyskanych podczas warsztatów roboczych zdecydowano się na określenie następującego celu głównego: ***kontynuowanie działań służących wzmocnieniu podmiotowości mieszkańców Dąbrowy Górniczej jako wspólnoty oraz stworzenie warunków dla dalszego rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego.***

Realizacja wyżej wymienionego celu nie będzie możliwa bez określenia priorytetów rozwojowych, do których z pewnością zaliczyć można: 1. Wspieranie działań na rzecz rozwoju aktywności obywatelskiej i samoorganizacji społeczności w mieście – zwiększenie udziału obywateli w życiu społecznym Dąbrowy Górniczej, 2. Ciągłe doskonalenie zasad współpracy samorządu z trzecim sektorem oraz profesjonalizacja działalności organizacji pozarządowych; 3. Rozwój przedsiębiorczości społecznej poprzez stworzenie mechanizmów wspierających rozwój podmiotów ekonomii społecznej oraz kreowanie partnerstwa międzysektorowego na rzecz rozwoju lokalnego.

Biorąc pod uwagę priorytety określone powyżej, za cele strategiczne przyjmuje się:

1. Osiągnięcie optymalnego poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym miasta, stanowiącego warunek konieczny dla stworzenia trwałych podstaw dla podmiotowej aktywności obywateli i ich wspólnot w kształtowaniu rozwoju Miasta Dąbrowa Górnicza.
2. Rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego (ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej).

3. Stworzenie adekwatnych do potrzeb Dąbrowy Górniczej mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego opartego o zasady pomocniczości, partycypacji, dialogu i partnerstwa pomiędzy administracją samorządową a aktorami społecznymi.

Cel strategiczny 1. Osiągnięcie optymalnego poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym miasta, stanowiącego warunek konieczny dla stworzenia trwałych podstaw dla podmiotowej aktywności obywateli i ich wspólnot w kształtowaniu rozwoju Miasta Dąbrowa Górnicza.

Wychodząc z założenia, iż podstawę każdego społeczeństwa stanowią jego obywatele, którzy podejmują tym skuteczniejsze działania im bardziej świadomi swoich praw i obowiązków angażują się w działania na rzecz budowania dobra wspólnego, dążąc do osiągnięcia optymalnego poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym miasta Dąbrowa Górnicza, jako kluczowe do realizacji pierwszego celu strategicznego wskazać należy następujące kierunki działań:

1.1. Edukacja obywatelska

Dąbrowa Górnicza, podobnie jak inne miasta w regionie, potrzebuje mieszkańców zaangażowanych w życie społeczne i polityczne małych ojczyzn, nie tylko w celu rozwijania podstawowych wartości demokratycznych, ale też zwiększenia spójności społecznej. Aby zwiększyć zaangażowanie i udział dąbrowian, należy wyposażyć ich w odpowiednią wiedzę, umiejętności i postawy. Kompetencje obywatelskie umożliwiają ludziom pełne uczestnictwo w życiu obywatelskim, ale muszą się one opierać zarówno na dogłębnej znajomości wartości społecznych oraz koncepcji i struktur politycznych, jak i zaangażowaniu na rzecz aktywnego uczestnictwa w demokratycznym społeczeństwie. Dlatego kompetencje społeczne i obywatelskie stały się istotnym elementem w dziedzinie edukacji; wchodzi w skład ośmiu kluczowych kompetencji obywateli żyjących w społeczeństwie opartym na wiedzy¹³. Promowanie równości, spójności społecznej i zaangażowanego obywatelstwa poprzez edukację szkolną to jeden z wielu celów, które stoją przed placówkami kształcenia formalnego i nieformalnego w Dąbrowie Górniczej. Kompetencje obywatelskie konieczne do aktywnego obywatelstwa, zgodnie z europejską ramą kompetencji kluczowych, dotyczą przede wszystkim: znajomości podstawowych zasad demokratycznych, w tym: rozumienia społeczeństwa oraz ruchów społecznych i politycznych, procesu integracji europejskiej, struktur UE oraz najważniejszych zmian społecznych – historycznych i bieżących. Kompetencje obywatelskie wymagają umiejętności: krytycznego myślenia i komunikatywności, a także chęci i umiejętności konstruktywnej współpracy w sferze publicznej, również w procesie decyzyjnym poprzez głosowanie. Poczucie przynależności do społeczeństwa na różnych poziomach, szacunek dla

---

¹³ Por: Edukacja europejska w Europie. Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (EACEA). Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2012

wartości demokratycznych i różnorodności, popieranie zrównoważonego rozwoju – uznawane są za integralne elementy kompetencji obywatelskich.

Biorąc pod uwagę powyższe placówki oświatowe, organy administracji publicznej i organizacje pozarządowe powinny dołożyć wszelkich starań, aby poprzez szereg procesów edukacyjnych i szkoleniowych rozwijać kulturę demokratyczną w duchu kooperacji, kreatywności i komunikacji społecznej.

Edukacja obywatelska powinna także umożliwić proces wsparcia i kreowania liderów partycypacji, liderów społecznych oraz animatorów. Realizatorzy zadań z zakresu edukacji obywatelskiej powinni zwrócić szczególną uwagę na podejmowanie działań, zachęcających do nauki metodą „learning by doing” (nauki przez praktykę), rozwój kompetencji społecznych wśród osób dorosłych, zachęcenie do działań wolontarystycznych jako narzędzia inkluzji społecznej i obywatelskiej, jak również włączania się w inicjatywy promujące aktywne obywatelstwo, włączenie społeczne i solidarność wśród wszystkich grup wiekowych.

1.2. Aktywizowanie mieszkańców Dąbrowy Górniczej w sprawach społecznych

Funkcjonowanie i rozwój społeczności lokalnych jest kompleksowym procesem, modelowanym wieloma różnorodnymi czynnikami, z których na pierwszy plan wysuwa się poziom partycypacji społecznej, chęć zaangażowania i zakres możliwości samostanowienia danego środowiska. Dynamika i złożoność tego procesu oraz jego rozliczne uwarunkowania pozostają w bezpośrednim związku ze specyfiką działań wiodących do założonych celów oraz możliwymi do osiągnięcia efektami. Łączą się z tym również pewne komponenty (wspólnota, kapitał społeczny, więzi społeczne), charakteryzujące przestrzeń społeczności lokalnej. Aktywność społeczna przynosząca efekty jednostce i społeczeństwu to przede wszystkim dążność do oddziaływania na otoczenie społeczne, mająca na celu jego przekształcenie i ewolucję¹⁴. W praktyce powinna ona prowadzić do zmiany proporcji pomiędzy funkcją adaptacyjną na kreatywną – na korzyść tej ostatniej, dostrzegania w działalności sensu społecznego, wyrażającego w tworzeniu się więzi międzyludzkich, zastępowaniu celów opartych na zadaniach systemem wartości. Pobudzanie aktywności to także przekonywanie różnych członków społeczności lokalnej – przede wszystkim tych defaworyzowanych, w gorszym położeniu bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym – że poprzez nią mogą oni urzeczywistniać swoje obywatelskie prawa, tworząc z nich podstawę i kierunek tej aktywności. Aktywizowanie mieszkańców Dąbrowy Górniczej powinno doprowadzić do zmiany świadomości społecznej, polegającej na tym, iż

---

¹⁴ Por.: Edukacja i animacja społeczna w środowisku lokalnym, (red.) W. Theiss, B. Skrzypczak, Warszawa 2006; B. Skrzypczak, Podstawowe cele i metody rozwoju społeczności lokalnych, www.sas.engo.pl; Ramowy Model Środowiskowej Pracy Socjalnej/Organizowanie Społeczności Lokalnej, www.osl.org.pl

potrzeby i problemy – tak grupowe, jaki i indywidualne – podniesione zostają do kwestii ogólnospołecznych. Zaangażowane obywatelsko osoby zdobywają nowe umiejętności, zyskują wiarę we własne siły, a przede wszystkim nabywają przekonania, że przejmują większą kontrolę nad swoim życiem społecznym.

Mieszkańcy Dąbrowy Górniczej mają możliwość angażowania się w życie społeczności lokalnej i kreowanie rzeczywistości społecznej poprzez liczne techniki pomagające w przeprowadzaniu procesów partycypacyjnych. Obecnie poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne odbywa się poprzez wspieranie mechanizmów współpracy poprzez zastosowanie m.in. budżetu partycypacyjnego, mechanizmów konsultacji społecznych, upowszechnianie mechanizmów dialogu obywatelskiego i dialogu społecznego. Starając się zwiększyć aktywność mieszkańców w sprawach społecznych, należy postulować rozwój innych form, typu: warsztaty przyszłościowe, kawiarenka obywatelska czy otwarta przestrzeń. Mechanizmy te mają za zadanie rozwijać partycypację obywatelską w Dąbrowie Górniczej, przy jednoczesnej optymalizacji zasobów finansowych, czasowych i ludzkich¹⁵.

1.3. Tworzenie lokalnej infrastruktury dla działań obywatelskich

Wsparcie dla budowy społeczeństwa obywatelskiego widoczne jest przede wszystkim na poziomie lokalnym poprzez tworzenie lokalnej infrastruktury służącej działaniom obywatelskim. Ułatwianie dostępu do niewielkich środków, które mogą wspierać prowadzone wspólnie działania, a także powszechnego dostępu - do choćby podstawowej - technicznej i społecznej infrastruktury (miejsce spotkań w każdej dzielnicy, dostęp do Internetu, itd.) stanowi przykład elementarnych środków realizacji działań w zakresie wzmocnienia podstaw funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym. Wychodząc na wprost oczekiwaniom mieszkańców Dąbrowy Górniczej planuje się zwiększenie wykorzystania zasób lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej, zwiększenie dostępności do informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej oraz popularyzacja internetu jako narzędzie komunikacji społecznej.

Opisane wyżej działania będą możliwe między innymi poprzez wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw w zakresie tworzenia ośrodków aktywizacji społeczno-kulturalnej w postaci fachowego doradztwa i szkoleń, wspieranie działań na rzecz wyrównania dysproporcji w dostępie do nowych technologii i zapewnienia dostępu do wszechstronnej wiedzy i informacji oraz wspieranie działań na rzecz

---

¹⁵ Pełna lista i opis metod oraz technik partycypacji społecznej dostępna jest na stronie Pracowni Badań i Innowacji Społecznych Stocznia www.partycypacja.org

wyrównania dysproporcji w dostępie do nowych technologii i zapewnienia dostępu do wszechstronnej wiedzy i informacji.

Cel strategiczny 2. Rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego (ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej).

Dąbrowa Górnicza jest przykładem samorządu lokalnego, który organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne uznaje za ważnego partnera nie tylko w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, ale również traktuje jako element niezbędny do kreowania polityki lokalnej. Przejawem powyższej filozofii działania może być chociażby partycypacyjne opracowanie Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2007-2013. Dokument stanowił pięcioletni program rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, będący uzupełnieniem Strategii Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2020. Odnosząc się do zapisanego w Strategii Rozwoju Miasta priorytetu: Integracja Wspólnot Lokalnych odnosił się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w mieście, uznając aktywność obywatelską jako jeden z podstawowych fundamentów demokratycznego społeczeństwa, bez której nie da się osiągnąć wyznaczonej w strategii wizji miasta w roku 2020. Zapisy programu pozwoliły na wypracowanie mechanizmów współpracy pomiędzy administracją publiczną a podmiotami społecznymi.

Aby móc doprowadzić do dalszego rozwoju dąbrowskich instytucji społeczeństwa obywatelskiego konieczne jest podjęcie następujących działań:

2.1. Wzmocnienie potencjału sektora obywatelskiego

Zasady współpracy, jak również mechanizmy wsparcia potencjału sektora obywatelskiego określone są corocznie w Programie współpracy Gminy Dąbrowa Górnicza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego¹⁶. Dokument ten – zgodnie z intencjami twórców - ma służyć zwiększaniu kapitału społecznego naszej wspólnoty, rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów ekonomii społecznej, a także co najistotniejsze rozwojowi demokracji lokalnej poprzez pogłębianie zasady subsydiarności i partycypacji. Program współpracy opiera się na sześciu podstawowych zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Dla realizacji ważnych społecznie celów określono następujące formy współpracy: a. Współdziałanie w zakresie tworzenia strategii rozwoju, aktów normatywnych i innych programów dotyczących wspólnoty lokalnej mających na celu dążenie do wypracowania wspólnych płaszczyzn aktywności oraz funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej, a w szczególności konsultowanie ich z Radą Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza; b. Konsultowanie aktów prawa miejscowego w zakresie działalności statutowej

¹⁶ Patrz: "Program współpracy Gminy Dąbrowa Górnicza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2010", "Program współpracy Gminy Dąbrowa Górnicza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2011", "Program współpracy Gminy Dąbrowa Górnicza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2013".

organizacji pozarządowych i podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy UDPPW zgodnie z procedurą określoną w odrębnej Uchwale Rady Miejskiej; c. Wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działania, poprzez strony internetowe: www.idabrowa.pl, www.ngo.dabrowa-gornicza.pl, „Przegląd Dąbrowski”, komunikaty prasowe, radiowe i telewizyjne, telefony, pocztę elektroniczną i tradycyjną; d. Propagowanie działalności trzeciego sektora, wolontariatu i ekonomii; e. Tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym; f. Wspieranie działalności Dąbrowskiego Forum Organizacji Pozarządowych poprzez jego obsługę i zapewnienie miejsca do działania; g. Funkcjonowanie Rady Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza; h. Sprawowanie patronatu przez władze Miasta nad inicjatywami i projektami organizacji pozarządowych; i. Udostępnianie niezbędnej infrastruktury miejskiej do prowadzenia działalności statutowej organizacji na zasadach Partnerstwa, w tym zwalnianie z opłat czynszowych lokali będących w zasobach gminy na podstawie odrębnej Uchwały Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej; j. Realizacja zadań w ramach umowy o inicjatywie lokalnej na podstawie procedury określonej w odrębnej uchwale przez Radę Miejską w Dąbrowie Górniczej; k. Współpraca przy prowadzeniu Dąbrowskiego Centrum Wolontariatu; l. Prowadzenie Inkubatora Społecznej Przedsiębiorczości. Oprócz wspomnianych wyżej form założono także następujące finansowe formy współpracy: Wspieranie finansowe priorytetowych zadań publicznych wskazanych w Programie i realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 UDPPW, na następujących zasadach: w drodze otwartych konkursów ofert na poszczególne zadania na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w trybie art. 19 a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z pominięciem otwartego konkursu ofert, wspieranie finansowe zadań publicznych zgłoszonych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 UDPPW w trybie art. 12 tej ustawy.

Ogrom form współpracy oraz ich systemowe umocowanie umożliwiły liczne działania organizacji społecznych, jednak, aby następował stały ich rozwój postuluje się m.in. stworzenie wieloletniego programu współpracy miasta z podmiotami społecznymi, utworzenie funduszu wkładów własnych NGO, utworzenie funduszu pożyczkowego i doręczeńiowego dla podmiotów społecznych, ustanowienie nagrody dla aktywnego społecznie samorządowca, pozarządowca i przedsiębiorcy. Wszystkie wyżej wymienione działania przyczyniają się do wzmocnienia potencjału sektora pozarządowego i uzupełniają działania wewnątrzsektorowe, tj. wspieranie budowy zaplecza społecznego organizacji pozarządowych, zarówno rozwoju profesjonalnego personelu, jak i bazy członkowskiej oraz wolontariuszy; wspieranie inicjatyw samoregulacyjnych trzeciego sektora, w kierunku przejrzystości ich działania (w tym: działalność DFOP) oraz wzmocnienie stabilności finansowej i organizacyjnej organizacji pozarządowych, szczególnie w zakresie samofinansowania

inicjatyw obywatelskich (możliwość prowadzenia działalności odpłatnej, gospodarczej oraz tzw. finansowanie społecznościowe).

2.2. Wsparcie rozwoju infrastruktury podmiotów trzeciego sektora i ekonomii społecznej

Zgodnie z wypracowanym tzw. dąbrowskim modelem współpracy pomiędzy Gminą Dąbrowa Górnicza oraz podmiotami społecznymi system wsparcia rozwoju infrastruktury podmiotów trzeciego sektora i ekonomii społecznej opiera się na działalności Biura Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, z funkcjonującym w jego ramach Inkubatorem Społecznej Przedsiębiorczości. Stanowiąc ośrodek wsparcia dla podmiotów trzeciego sektora i ekonomii społecznej, jak również grup inicjatywnych, prowadzi działania polegające m.in. na aktywności szkoleniowo-warsztatowej oraz bieżącym doradztwie na rzecz podniesienia sprawności funkcjonowania sektora pozarządowego, podmiotów ekonomii społecznej, wolontariatu i zwiększenia aktywności mieszkańców; specjalistycznym doradztwie w zakresie księgowości, prawa i marketingu; współpracy w pozyskiwaniu środków spoza budżetu miasta i kreowanie w tym celu partnerstw międzysektorowych oraz wdrażaniu narzędzi ekonomii społecznej oraz udostępnianiu miejsca (sal) i zaplecza biurowego potrzebnego do realizacji projektów na rzecz społeczności miasta, literatury, komputera wraz z Internetem i innych urządzeń biurowych niezbędnych dla funkcjonowania NGO, a będących w zasobach Inkubatora. Ośrodek prowadzi swoje działania w oparciu o środki budżetu miasta i Unii Europejskiej, bazując na ogólnopolskich standardach świadczenia usług, stale poszerzając swoją ofertę oraz działając na rzecz integracji sektora, jak również tworzenia koalicji branżowych.

Z punktu widzenia wsparcia infrastrukturalnego niezwykle ważna wydaje się także polityka Gminy Dąbrowa Górnicza polegająca na zwolnieniach z opłaty czynszowej aktywnych podmiotów społecznych korzystających z lokali MZBM.

Powyżej wymienione działania powinny być kontynuowane, należy jednakże wypracować nowy system finansowania ośrodka wsparcia oraz przeanalizować możliwości skuteczniejszego i bardziej funkcjonalnego zagospodarowania lokali zajmowanych przez podmioty społeczne.

2.3. Rozwój zakorzenionej lokalnie przedsiębiorczości społecznej

Wzmacnianie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu uznane być powinno jako jeden z priorytetów rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej. Z lokalnego punktu widzenia niezwykle istotne jest wykorzystanie szans, jakie dają podmioty ekonomii społecznej i zaplanowanie działań, które skutkowałyby będą wzrostem znaczenia trzeciego sektora jako pracodawcy, budowaniem

wzajemnościowych form w gospodarce, wspieraniem społecznej odpowiedzialności biznesu, rozwojem innowacyjnych form gospodarki społecznej. Przedsiębiorstwa społeczne prowadzące działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli, stanowią mogą załączek do aktywności społecznej grup o szczególnie niekorzystnym położeniu społeczno-ekonomicznym. Ekonomia społeczna stanowić może istotny element polityki społecznej i lokalnej polityki rozwoju, nie rozwiąże co prawda wszystkich problemów społecznych, ale może odegrać niezwykle istotną rolę w integracji społecznej, rozumianej jako proces, w ramach którego jednostki, środowiska i społeczności zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie, który jest uznawany za normalny w danym społeczeństwie. Zgodnie ze wszelkimi interpretacjami podmioty ekonomii społecznej mają znacznie szerszy kontekst¹⁷: wkomponowują się w ideę budowania demokracji uczestniczącej i budowy kapitału społecznego poprzez nową wizję ładu społecznego oraz integrację społeczności lokalnych; mogą stanowić element polityki wzrostu zatrudnienia poprzez wypełnianie przestrzeni lokalnej w sferze usług społecznych oraz umożliwianie zatrudnienia grup szczególnie zagrożonych na rynku pracy; stanowią istotny instrument procesu integracji społecznej, kreujący przewartościowanie ról zawodowych i społecznych poprzez budowanie wspólnot opartych o solidarność zamiast zależności; zapewniając lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów, wzmocnienie konkurencyjności miejscowej gospodarki i budowanie spójności społecznej na poziomie lokalnym, mogą dostarczać usług użyteczności publicznej, zaspakajających ważne potrzeby, których mieszkańcy społeczności lokalnych nie są w stanie zaspokoić samodzielnie oraz stanowią również instrument rozwoju społeczności lokalnej, dostarczając obywatelom niedrogie usługi użyteczności publicznej.

Opisane wyżej korzyści związane z rozwojem ekonomii społecznej są wzajemnie powiązane, uzupełniają się i wzmacniają. Po pierwsze, podmiot ekonomii społecznej i przedsiębiorstwo społeczne, osadzone w sieci lokalnych powiązań, może stać się skutecznym instrumentem inicjującym i wspierającym mechanizmy rozwoju lokalnego – przyczyniając się do wzrostu dobrobytu członków społeczności lokalnej, sprzyjając pełniejszemu wykorzystaniu dostępnych zasobów na poziomie lokalnym. Po drugie, podmiot ekonomii społecznej i przedsiębiorstwo społeczne o stabilnych podstawach gospodarczych może stwarzać realną szansę na wejście na rynek pracy i poprawę losu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Po trzecie, może ono dostarczać użytecznych społecznie dóbr i usług, generując tym samym dodatkowe korzyści społeczne. Może się też

---

¹⁷ Por: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej – projekt, www.ekonomiaspoleczna.pl

przyczyniać do rozwoju i wzmacniania roli kapitału społecznego. Aby jednak możliwe było korzystanie z potencjału podmiotów ekonomii społecznej konieczne jest stworzenie systemowych rozwiązań (w tym uruchomienia systemu pożyczkowo-poręczeniowego dla PES), skoordynowanie działań instytucji rynku pracy i pomocy społecznej przy jednoczesnym zaangażowaniu podmiotów biznesowych.

Ważne jest także wypracowanie mechanizmów wzajemnej kooperacji podmiotów ekonomii społecznej, zwiększenie świadomości mieszkańców Dąbrowy Górniczej w zakresie możliwości świadczenia usług i dostarczania towarów przez ES oraz zwiększenia udziału PES w realizacji zadań publicznych.

Cel strategiczny 3. Stworzenie adekwatnych do potrzeb Dąbrowy Górniczej mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego opartego o zasady pomocniczości, partycypacji, dialogu i partnerstwa pomiędzy administracją samorządową a aktorami społecznymi.

Włączenie mieszkańców, poprzez organizacje pozarządowe, grupy nieformalne oraz aktywność indywidualną, do realizacji polityki rozwoju miasta Dąbrowa Górnicza, doprowadziło do zbudowania narzędzi służących do współtworzenia i konsultowania z mieszkańcami miasta aktów prawa miejscowego oraz strategii rozwoju miasta. Dzięki zaangażowaniu mieszkańców w działalność organizacji pozarządowych, władza samorządowa lepiej zdiagnozuje oczekiwania mieszkańców, a mieszkańcy będą mogli w większym stopniu monitorować działalność władzy publicznej. W związku z pojawiającymi się nowymi możliwościami rozwoju lokalnego i upowszechnianiu się coraz to nowych rozwiązań z zakresu partycypacji społecznej, konieczne jest stworzenie adekwatnych do potrzeb Dąbrowy Górniczej mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego opartego o zasady pomocniczości, partycypacji, dialogu i partnerstwa pomiędzy administracją samorządową a aktorami społecznymi. Skutecznej realizacji postulatów zapisanych w celu strategicznym dotyczącym funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie da się osiągnąć bez następujących działań:

3.1. Aktywizacja społeczności lokalnych w partnerstwach

Skuteczne zarządzanie społecznością lokalną opiera się na obywatelskiej partycypacji i zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy sektorem publicznym, sektorem organizacji pozarządowych i sektorem biznesu. Jest to możliwe m.in. dzięki wzmacnianiu lokalnego kapitału społecznego rozumianego przede wszystkim jako poziom zaufania, jakim darzą się nawzajem

członkowie danej społeczności, zaufania do siebie nawzajem, do poszczególnych środowisk i grup funkcjonujących w ramach społeczności, wreszcie do władz publicznych, które odpowiadają za losy danej wspólnoty.

Zgodnie z postulatami zgłaszanymi podczas warsztatów działanie to powinno zostać wsparte poprzez rozwój i zawiązanie stałych partnerstw międzysektorowych (w tym z udziałem biznesu) nakierowanych na konkretny problem, jak i budowanych terytorialnie, zawieranie partnerstw branżowych rozwijających społeczeństwo obywatelskie w Dąbrowie Górniczej oraz podjęcie działań zmierzających do rozwoju i wzmocnienia branżowych zespołów międzysektorowych (np. rada seniorów, rada młodzieży).

3.2. Wypracowanie modelowych mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej

Niezwykle ważne dla dalszego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej jest wypracowanie modelowych mechanizmów jego funkcjonowania w społeczności lokalnej. Opierając się na założeniach i działaniach podjętych w poprzednim Programie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego za istotne uznać należy podnoszenie standardów działania Urzędu Miejskiego w obszarze dotyczącym partycypacji społecznej i publicznej. Wychodząc naprzeciw wyzwaniom stojącym przed jednostkami samorządu terytorialnego Gmina Dąbrowa Górnicza podjęła wspólnie z partnerami społecznymi (Pracownią Badań i Innowacji Społecznych Stocznia oraz Instytutem Spraw Obywatelskich) wyzwanie polegające na zwiększeniu potencjału wspólnoty samorządowej Dąbrowy Górniczej w zakresie konsultacji społecznych. Zadaniu temu towarzyszyć będą m.in. partycypacyjne wypracowanie standardów konsultacji (regulamin) oraz podniesienie kompetencji przedstawicieli JST i NGO w zakresie stosowania standardów konsultacji społecznych, upowszechnianie wiedzy wśród mieszkańców Dąbrowy Górniczej na temat celów i trybów stosowania konsultacji społecznych oraz upowszechnianie dobrych praktyk z zakresu konsultacji społecznych.

Wszystkie wyżej wymienione działania mają doprowadzić do wzrostu efektywności mechanizmów konsultacyjnych i współpracy z podmiotami społecznymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie stanowienia i realizacji polityk publicznych.

Zakłada się, iż ich opracowanie stanowiło będzie kamień węgielny pod powstający system konsultacji w mieście Dąbrowa Górnicza i przełoży się na stworzenie w Urzędzie Miejskim stanowiska odpowiedzialnego za proces modelowych mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej, w tym konsultacji społecznych.

3.3. Doskonalenie mechanizmów współpracy organizacji społecznych z administracją publiczną

Jak wykazano we wcześniejszej części dokumentu Program Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2008-2013 przyczynił się do wypracowania modelowych rozwiązań w zakresie współpracy administracji publicznej z organizacjami społecznymi. Corocznie konstruowane, realizowane i poddawane analizie programy współpracy cechują się dużą elastycznością, pozwalając zarówno stronie samorządowej, jak i społecznej (DFOP, Rada Pożytku Publicznego) na realizację ważnych z punktu widzenia społecznego zadań publicznych.

Zachodzące zmiany prawne oraz profesjonalizujące się podmioty społeczne, wymuszają ciągłe dostosowywanie mechanizmów do realnych potrzeb i oczekiwań obu stron. Po etapie tworzenia systemu – przyszła pora na jego ewaluację i modyfikację. Postulatami dotyczącymi tego aspektu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego są m.in. przyjęcie wieloletnich programów współpracy, wypracowanie w standardów realizacji zadań publicznych oraz stworzenie narzędzi oceny efektywności realizowanych przez NGO zadań publicznych.

Cele strategiczne	Działanie	Sposoby realizacji
Osiągnięcie optymalnego poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym miasta, stanowiącego warunek konieczny dla stworzenia trwałych podstaw dla podmiotowej aktywności obywateli i ich wspólnot w kształtowaniu rozwoju Miasta Dąbrowa Górnicza.	Edukacja obywatelska	Prowadzenie działań z zakresu edukacji obywatelskiej, zarówno w formie zajęć szkolnych, jak i w ramach edukacji pozaformalnej (w tym: z udziałem organizacji pozarządowych oraz podmiotów społecznych) adresowanych do dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców Dąbrowy Górniczej
		Prowadzenie akcji informacyjno-promocyjnych dot. wolontariatu oraz aktywności społecznej
		Wsparcie działalności klubów wolontariusza oraz prowadzenie Dąbrowskiego Centrum Wolontariatu i Aktywności Społecznej
	Aktywizowanie mieszkańców Dąbrowy Górniczej w sprawach społecznych	Realizacja budżetu partycypacyjnego w Dąbrowie Górniczej w latach 2014-2020
		Opracowanie procedury prowadzenia konsultacji społecznych w Dąbrowie Górniczej
		Stworzenie modelu aktywizacji mieszkańców Dąbrowy Górniczej w oparciu o nowe techniki i narzędzia partycypacji społecznej
		Popularyzacja mechanizmów włączenia obywateli w działania na rzecz wspólnoty lokalnej

	Tworzenie lokalnej infrastruktury dla działań obywatelskich	Prowadzenie miejskiego portalu poświęconego partycypacji społecznej i społeczeństwu obywatelskiemu w Dąbrowie Górniczej.
		Prowadzenie akcji promocyjno-informacyjnych dotyczących aktywności społecznej
Rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego (ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej)	Wzmocnienie potencjału sektora obywatelskiego	Kontynuowanie działań na rzecz wzmocnienia podmiotów społecznych opisanych w Programie Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2008-2013
		Wspieranie funkcjonowania Dąbrowskiego Forum Organizacji Pozarządowych
		Funkcjonowanie Rady Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza
		Stworzenie wieloletniego programu współpracy miasta z podmiotami społecznymi
		Utworzenie funduszu wkładów własnych NGO
		Utworzenie funduszu pożyczkowego i poręczeniowego dla podmiotów społecznych
		Ustanowienie nagrody dla aktywnego społecznie samorządowca, pozarządowca i przedsiębiorcy
	Wsparcie rozwoju infrastruktury podmiotów trzeciego sektora i ekonomii społecznej	Prowadzenie ośrodka wsparcia organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej
		Opracowanie systemu finansowanie ośrodka wsparcia ES
		Zintegrowanie procedur dotyczących użytkowania lokali miejskich przez podmioty społeczne
	Rozwój zakorzenionej lokalnie przedsiębiorczości społecznej	Stworzenie systemowych rozwiązań w zakresie ekonomii społecznej w Dąbrowie Górniczej (w tym: uruchomienia systemu pożyczkowo-poręczeniowego dla PES, opracowanie możliwości finansowania nowopowstających PES, stworzenie procedury dot. klauzul społecznych oraz zlecania zadań PES w trybie PZP)

		Skoordynowanie działań instytucji rynku pracy i pomocy społecznej, przy jednoczesnym zaangażowaniu podmiotów biznesowych
		Prowadzenie akcji informacyjno-promocyjnych, mających na celu dalsze budowanie świadomości społecznej na temat ekonomii społecznej wśród mieszkańców, decydentów, pracowników samorządowych i przedstawicieli świata biznesu
		Powstanie lokalnego partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej
		Prowadzenie działań edukacyjnych dla potencjalnych założycieli PES
Stworzenie adekwatnych do potrzeb Dąbrowy Górniczej mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego opartego o zasady pomocniczości, partycypacji, dialogu i partnerstwa pomiędzy administracją samorządową a aktorami społecznymi	Aktywizacja społeczności lokalnych w partnerstwach	Zawiązanie i rozwój stałych partnerstw międzysektorowych (w tym z udziałem biznesu) nakierowanych na konkretny problem, jak i budowanych terytorialnie,
		Zawieranie partnerstw branżowych rozwijających społeczeństwo obywatelskie w Dąbrowie Górniczej
		Podjęcie działań zmierzających do rozwoju i wzmocnienia branżowych zespołów międzysektorowych (np. rada seniorów, rada młodzieży).
	Wypracowanie modelowych mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej	Stworzenie dokumentu / procedur zawierających holistyczne ujęcie mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej
		Utworzenie stanowiska pełnomocnika ds. konsultacji
	Doskonalenie mechanizmów współpracy organizacji społecznych z	Kontynuowanie działań na rzecz dalszego rozwoju dąbrowskiego modelu współpracy z zastosowaniem mechanizmów współdziałania administracji publicznej z podmiotami społecznymi (w oparciu o roczny program współpracy, ustawę o działalności pożytku publicznego oraz inne akty

	administracją publiczną	prawne)
		Funkcjonowanie pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych
		Stworzenie mechanizmów umożliwiających wprowadzenie wieloletniego programu współpracy miasta z podmiotami społecznymi
		Wypracowanie w standardów realizacji zadań publicznych
		Stworzenie narzędzi oceny efektywności realizowanych przez NGO zadań publicznych

7.3. Realizacja programu

Głównym realizatorem Programu w imieniu Prezydenta Miasta jest Biuro Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej (BOP), które w naturalny sposób pełni rolę biura pierwszego kontaktu dla przedstawicieli organizacji pozarządowych, ale także mieszkańców i urzędników zainteresowanych tematyką rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej. Specyfika określonych w Programie zagadnień wymaga jednak dookreślenia kolejnych podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację:

- Rada Miejska i jej komisje – w zakresie wytyczania polityki społecznej i finansowej gminy, nawiązywania merytorycznej współpracy z organizacjami oraz grupami nieformalnymi.
- Prezydent Miasta – w zakresie realizacji tej polityki, dysponowania środkami w ramach budżetu.
- Wydziały/ Biura merytoryczne Urzędu Miejskiego – w zakresie bieżącej współpracy z organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami, zgodnie z zapisami obowiązującego Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej, a w szczególności za dysponowanie budżetem w określonych w Programie zadaniach publicznych, obsługę i organizację komisji konkursowych oraz poprawne rozliczenie przyznanych dotacji wraz z kontrolą ich realizacji.
- Biuro Rady Miejskiej – w zakresie kontaktów pomiędzy organizacjami i mieszkańcami, a poszczególnymi komisjami stałymi Rady Miejskiej.
- Biuro Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej – w zakresie form współpracy określonych w Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz realizacji zapisów w/w programu.
- Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione art. 3 ust. 3 ustawy UDPPW – w zakresie realizacji zadań publicznych zleconych przez Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej oraz współpracy w ramach wskazanych w Programie współpracy Gminy Dąbrowa Górnicza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego form współpracy.

7.4. Monitoring i ewaluacja programu

Realizacja Programu będzie pod stałym monitoringiem Biura Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, które gromadzi dane i prowadzi analizy w zakresie rozwoju społeczeństwa

obywatelskiego w mieście. Opierając się o zaproponowane poniżej wskaźniki Biuro Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej będzie w stanie udzielać częściowych informacji z realizacji Programu zarówno Radzie Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza, Prezydentowi Miasta, Radzie Miejskiej oraz wszystkim zainteresowanym. Z Programu na podstawie zbieranych danych będzie przygotowywane sprawozdanie roczne, które będzie opiniowane zarówno przez Radę Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza i Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych. Opinie te będą przedstawiane Prezydentowi Miasta oraz Radzie Miejskiej. Przyjęte sprawozdanie będzie dostępne na portalu dąbrowskich organizacji pozarządowych www.ngo.dabrowa-gornicza.pl, portalu miejskim www.idabrowa.pl oraz na stronie BIP oraz w Biurze Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej.

Wskaźniki:

- Liczba organizacji pozarządowych i podmiotów ES zarejestrowanych na terenie Dąbrowy Górniczej (w tym: liczba członków DFOP);
- Odsetek budżetu JST/kwota środków przekazanych podmiotom społecznym (w podziale na środki przekazane w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, inicjatywy lokalnej, PZP);
- Liczba partnerstw zawiązanych z udziałem jednostek administracji publicznej i organizacji społecznych;
- Liczba projektów zgłoszonych przez mieszkańców w ramach dąbrowskiego budżetu partycypacyjnego oraz suma środków przeznaczonych na realizację projektów zgłoszonych przez mieszkańców;
- Liczba podmiotów/osób korzystających ze wsparcia Inkubatora Społecznej Przedsiębiorczości;
- Liczba inicjatyw edukacyjnych skierowanych do mieszkańców Dąbrowy Górniczej dot. rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;
- Liczba akcji promocyjno-informacyjnych dotyczących partycypacji społecznej i społeczeństwa obywatelskiego;
- Liczba zespołów branżowych/tematycznych/lokalnych, w których zasiadają przedstawiciele organizacji społecznych;
- Liczba konsultacji społecznych przeprowadzonych przez Gminę Dąbrowa Górnicza;
- Liczba mieszkańców Dąbrowy Górniczej zaangażowanych w różne formy partycypacji.